

Tweede Kamer, Leefstijlpreventie

VERSLAG VAN EEN COMMISSIEDEBAT

Concept

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft op 24 april 2025 overleg gevoerd met de heer Karremans, staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport, over:

- **de brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 11 juni 2024 inzake rapport Gedragseffecten van de accijnsverhoging op tabak in 2023 (32011, nr. 112);**
- **de brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 20 juni 2024 inzake afdoen van enkele moties op het gebied van tabaksbeleid (32011, nr. 113);**
- **de brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 21 juni 2024 inzake enkele moties op het gebied van tabaksbeleid (32011, nr. 114);**
- **de brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 28 juni 2024 inzake uitwerking motie van het lid Rudmer Heerema over de gevolgen van het Alcoholbesluit het komend jaar monitoren (Kamerstuk 27565-190) (27565, nr. 193);**
- **de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 12 augustus 2024 inzake beantwoording vragen commissie over de publicatie van het besluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met het verbieden van de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca-inrichtingen voor supermarkten en horeca-inrichtingen (Stb. 2024, 89) (Kamerstuk 32011-109) (32011, nr. 116);**
- **de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 21 oktober 2024 inzake uitwerking van de motie van de leden Daniëlle Jansen en Krul over in kaart brengen of en hoe alcoholmarketing via wetgeving beperkt of verboden kan worden voor kwetsbare groepen (Kamerstuk 32793-729) (32793, nr. 784);**
- **de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 22 oktober 2024 inzake herstelactie te hoog opgelegde boetes recidiverende overtreders Tabaks- en rookwarenwet (32011, nr. 117);**
- **de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 20 november 2024 inzake reactie op brief Dit kabinet kiest voor hoge zorgkosten, kiest u voor welzijn (32793, nr. 790);**
- **de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 27 november 2024 inzake RIVM-rapport Kiezen voor een gezonde toekomst. Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024 (32793, nr. 791);**
- **de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 10 december 2024 inzake voortgangsrapportage Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (32793, nr. 793);**
- **de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 13 december 2024 inzake kabinetsreactie op SER-briefadvies over sociaal-**

- economische gezondheidsverschillen: beleidsagenda Gezondheid in alle beleidsdomeinen (32793, nr. 794);
- de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 16 december 2024 inzake rapport "Gezond in de bonus" van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (31532, nr. 294);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 19 december 2024 inzake rapportages naleving Alcoholwet en Tabaks- en rookwarenwet (27565, nr. 194);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 18 februari 2025 inzake reactie op verzoek commissie over brief Toekomst voor Nederland (32793, nr. 809);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 21 februari 2025 inzake uitvoering van de motie van de leden Slagt-Tichelman en Krul over het rook- en vapeverbod uitbreiden naar sportterreinen, speeltuinen, kinderopvanglocaties, dagattracties en openluchtwembaden (Kamerstuk 36594-7) (32011, nr. 118);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 21 februari 2025 inzake beantwoording vragen commissie over het RIVM-rapport Kiezen voor een gezonde toekomst. Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024 (Kamerstuk 32793-791) (32793, nr. 810);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 12 maart 2025 inzake Actieplan tegen vaperen (32011, nr. 119);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 19 maart 2025 inzake beleidsreactie op het Gezondheidsraadadvies "Zicht op gehoorverlies bij kinderen en jongeren" over gehoorscreening (32793, nr. 813);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 21 maart 2025 inzake afschrift brief aan Europese Commissie inzake herziening tabakswetgeving (32011, nr. 120);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 25 maart 2025 inzake rapporten over vergiftigingen en ongevallen door alcohol, en adviezen Gezondheidsraad over voedingsnormen (27565, nr. 195);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 4 april 2025 inzake uitvoering motie van het lid Daniëlle Jansen c.s. over de verkoop van nicotineproducten vanaf 2028 voorbehouden aan enkel tabaksspeciaalzaken (Kamerstuk 36541-8) (36541, nr. 16);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 8 april 2025 inzake samenhangende preventiestrategie: eerste contouren (32793, nr. 820);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 8 april 2025 inzake Adviescommissie richtlijn passend bewijs preventie en stand van zaken investeringsmodel voor preventie (32793, nr. 819);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 16 april 2025 inzake monitors over kindermarketing voedingsproducten en alcoholmarketing, en rapport Het reguleren van de voedselomgeving op grond van gezondheid (32793, nr. 822);
 - de brief van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport d.d. 18 april 2025 inzake midterm review Gezond en Actief Leven Akkoord (32793, nr. 824).

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Mohandis

De griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Esmeijer

Voorzitter: Mohandis
Griffier: Heller

Aanwezig zijn acht leden der Kamer, te weten: Crijns, Daniëlle Jansen, Krul, Mohandis,
Van Nispen, Paulusma, Slagt-Tichelman en Tielen,

en de heer Karremans, staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport.

Aanvang 10.02 uur.

De **voorzitter**:

Ik open de vergadering. Ik heet u allen welkom bij het commissiedebat Leefstijlpreventie.
Het is 10.02 uur. We gaan zo starten.

Voordat ik begin, is het goed om te weten dat we een vaste eindtijd hebben. Dat heeft er
alles mee te maken dat de meeste Kamerleden uit deze commissie om 14.30 uur geacht
worden om in de plenaire zaal te zijn voor andere debatten. En nog belangrijker, er vindt
hier ook een andere bijeenkomst plaats. Dus of we alles kunnen afronden, hangt ook
echt af van hoe het debat loopt. En als dat niet zo is — dat gebeurt ook wel eens — dan
is er een tweede termijn op een ander moment. Ik verwacht het niet. Ik denk dat het
gezien het aantal Kamerleden wel moet lukken. We gaan gewoon zo beginnen.

Nogmaals welkom aan iedereen die hier zit, iedereen die in een andere zaal zit,
iedereen die het op afstand volgt, de staatssecretaris en de onmisbare ondersteuning.
Welkom ook aan alle Kamerleden.

Dit debat begint straks met de heer Krul van het CDA. Daarna komen mevrouw Daniëlle
Jansen van NSC, mevrouw Slagt-Tichelman van GroenLinks-Partij van de Arbeid, de
heer Van Nispen van de SP, de heer Crijns van de PVV, mevrouw Tielen van de VVD
en mevrouw Paulusma van D66. We beginnen met vier minuten en vier interrupties in de
eerste termijn. U kent mij, ik kijk even hoe het loopt, maar we beginnen met vier
interrupties. We kijken ook naar hoe dit debat zich ontwikkelt. Ik wil er ook best wel een
keer vijf toestaan, maar als de interruptie langer dan 30 seconden is, dan houdt het ook
gewoon op. Dus het is ook aan jullie om dat tempo er een beetje in te houden, dan wil ik
echt wel flexibel meebewegen. Maar we beginnen met vier.

De heer Krul, aan u het woord.

De heer **Krul** (CDA):

Voorzitter. Er zijn wel honderd onderwerpen om uit te kiezen bij dit belangrijke debat,
maar helaas moet je altijd keuzes maken. Ik beperk mij vandaag tot ongezonde voeding,
want het beschermen van de gezondheid van onze kinderen, van onze
volksgezondheid, is een fundamentele verantwoordelijkheid van de samenleving en van
de overheid. Maar de voedselmiddelenindustrie besteedt jaarlijks zo'n 1,3 miljard euro

aan marketing voor ongezonde troep. Het is ronduit bizar dat deze marketingstrategieën van grote bedrijven, gericht op het verleiden van kinderen tot ongezonde keuzes, vaak worden gevierd als keuzevrijheid, maar als de overheid probeert in te grijpen, dan is dat ineens betutteling.

Voorzitter. Deze paradox ondermijnt inspanningen van de overheid om een gezonde omgeving voor onze jeugd te creëren. Ik heb het bijvoorbeeld over het pushbericht van de maaltijdbezorger precies om 16.42 uur, het moment waarop mensen het meest kwetsbaar zijn om toch iets te bestellen. Of over het bliss point in chips die zo gemaakt en gemodificeerd zijn dat je er verslaafd aan raakt. Er is niks vrij aan de keuze voor ongezonde voeding op het moment dat dit soort sluwe trucs het menselijk brein helemaal kunnen programmeren.

Voorzitter. Er zijn inspanningen om bijvoorbeeld kindermarketing in te perken. Maar helaas is het niet voldoende. Uit onderzoek van UNICEF blijkt dat de helft van de kinderen en jongeren in Nederland verleid wordt door reclames om ongezond eten te kopen en te nuttigen, vooral via social media. De zelfregulering is onvoldoende effectief. Honderden klachten die bijna altijd gegrond zijn, worden ingediend maar er gebeurt te weinig. Er sluimert een gezondheidscrisis. Inmiddels heeft 11% van de kinderen onder de 12 jaar overgewicht. En dat aantal neemt alleen maar toe.

Voorzitter. Er zijn goede onderzoeken gaande, bijvoorbeeld de Gezonde Generatie, uitgevoerd in Amsterdam. Het gaat specifiek om frisdrankgebruik onder jongeren. Er worden schokkende conclusies getrokken. Jongeren weten namelijk dondersgoed dat ze ongezonde producten nuttigen. Ze weten zelfs hoeveel suikerklontjes er gemiddeld in een glas zitten, maar ze geven ook aan dat ze er simpelweg niet mee kunnen stoppen. Een jongen van 14 jaar zei: "We hebben een Albert Heijn dicht bij school, een automaat en een kantine. We hebben alles. Zelfs als ik probeer iets gezonds te maken, dan lukt het mij niet om de verleiding te weerstaan."

Een van de onderzoeksvragen was wat jongeren zouden doen als ze zelf als minister maatregelen konden treffen. In dat geval zouden ze kiezen voor het verhogen van de prijs van suikerrijke dranken en het aanbieden van goedkopere gezonde alternatieven. Maar ook interessant is wat een jongere vraagt: waarom wordt water eigenlijk niet leuk gemaakt? Waarom zit alleen Fanta in een gekleurd pakje met mooie slogans zoals "Drink geluk"?

Voorzitter. We moeten onze kinderen beschermen tegen de constante stroom van ongezonde verleidingen. Laten we samenwerken om een omgeving te creëren waarin gezonde keuzes de norm zijn. Jongeren denken dat reclame hun keuze niet beïnvloedt, maar het gebeurt in de praktijk toch. Daarom heb ik een paar vragen aan de staatssecretaris. Er moet sneller een verbod komen op kindermarketing voor ongezonde producten. Niet enkel beperkingen, maar een algeheel verbod. Waarom wil de minister hier pas begin 2026 mee beginnen? Kan dat niet sneller? En kan de minister toezeggen dat het in zo'n verbod gaat om lineaire media, influencers, social media, televisie, supermarkt en de openbare ruimte. Het moet echt gaan om een algeheel verbod op kindermarketing.

Voorzitter. We zouden werk moeten maken van neutrale verpakkingen voor ongezonde producten. Denk bijvoorbeeld aan de flitsende energiedrankjes. Mits dragend

gemotiveerd, staat de EU uitzonderingen op het vrij verkeer van goederen toe als de publieke gezondheid in gevaar is. Kan de minister toezeggen dat hij dit in gang wil zetten? En waarom stellen we niet gewoon een verkoopverbod in voor die verschrikkelijke energiedrankjes aan jongeren onder de 16 jaar? Er zijn ons al zo veel landen voorgegaan. Hongarije en Polen zijn nu bezig met wetstrajecten die de verkoop verbieden.

Tot slot heb ik toch nog twee vragen over een ander belangrijk onderwerp, namelijk roken. Ten eerste, hoe gaat het met het onderzoek naar de tabaksheffing? Ten tweede, het CDA Rotterdam en GroenLinks Rotterdam hebben een mooi initiatief gepresenteerd over rookvrije terrassen. Het ontbreekt altijd een beetje aan bestuurlijk lef in die Rotterdamse coalitie. Ze willen er niet echt aan beginnen. Wij kunnen als rijksoverheid de norm stellen, zoals België ook de norm heeft om rookvrije terrassen als normaal te bestempelen. Kan de staatssecretaris Rotterdam misschien een beetje helpen en die norm stellen? Terrassen horen gewoon rookvrij te zijn.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Er is een interruptie van mevrouw Tielen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik waardeer de strijdbare toon van de heer Krul, maar mijn vraag is of hij niet een beetje doorslaat op de inhoud. De heer Krul zegt dat we kindermarketing overal moeten verbieden. Marketing is natuurlijk meer dan alleen maar een reclame-uiting. Het is ook een logo, een verpakking, een beeldmerk, enzovoorts. En kinderen zijn overal. Tenminste, ze zijn op de meeste plekken, zoals bij een bushokje of bij het voetbalstadion om met hun ouders naar een leuke wedstrijd te kijken. Bedoelt meneer Krul eigenlijk niet gewoon een totaalverbod op alles? Wil hij — in mijn ogen — niet gewoon alle kleur uit de samenleving halen? Lekker saai, en ik weet eigenlijk niet met welk effect als gevolg.

De heer Krul (CDA):

Laat ik er twee dingen over zeggen. Eén. Ik mag in een mooie groene wijk wonen. Als ik 's ochtends naar de tram loop, dan denk ik inderdaad weleens: waarom moet ik binnen die 150 meter in hemelsnaam overal geconfronteerd worden met reclame-uitingen? Dus als ik in mijn hart zou kijken, zou ik tegen mevrouw Tielen zeggen: ja, waarom moet er in de openbare ruimte zo vreselijk veel reclame zijn?

Twee. Het gaat hier specifiek om marketing die gericht is op kinderen. Ik ga geen bedrijfsnamen noemen, maar we weten dondersgoed dat reclame die eerst echt om een kind gaat, nu ineens een switch maakt naar gezinnen, waarbij 80 à 90% van de reclame-uiting wel degelijk op het kind gericht is. Het kinderebrein wordt geactiveerd wanneer ze erlangs lopen of wanneer ze het op social media of waar dan ook zien. Het kinderebrein kan die verleidingen minder goed weerstaan dan een volwassen brein. Het gaat dus niet om het volledig verbieden van marketing in de openbare ruimte. Het gaat specifiek om het verbieden van marketing gericht op kinderen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik zie de initiatiefwet van de heer Krul tegemoet. Maar stel dat die het zou halen, wat

hoopt meneer Krul dan dat daar als resultaat uitkomt? Wat moet het meetbare effect van dit totaalverbod zijn?

De heer **Krul** (CDA):

Het meetbare effect is hopelijk enerzijds dat het aantal kinderen met overgewicht voor het eerst in lange tijd niet toeneemt maar juist afneemt. En het andere meetbare effect, zoals ook blijkt uit ...

De **voorzitter**:

Excuus. U mag zo verdergaan. Dit is de lange bel. Ik stop u even, omdat het voor degene die dit debat op afstand via het scherm volgt anders gewoon niet te verstaan is. We wachten heel even. Excuus. U mag zo alsnog het volledige antwoord op mevrouw Tielen geven.

De heer Krul. Het woord is aan u.

De heer **Krul** (CDA):

Ik begin gewoon opnieuw. Enerzijds hopen we natuurlijk dat het aantal kinderen met overgewicht of obesitas afneemt. Dat is ontzettend meetbaar. Dat is belangrijk, omdat obesitas helaas een belangrijke oorzaak is van diabetes type 2 onder jonge kinderen. Dat is heel meetbaar. Anderzijds weten we ook uit onderzoek, onder andere van UNICEF, dat de helft van de kinderen in Nederland verleid wordt door die reclames. Het zou ontzettend mooi zijn als die reclames verdwijnen, en je dan ook ziet dat de consumptie afneemt doordat kinderen er niet langer mee worden geconfronteerd. Dat zouden twee prachtige meetbare resultaten zijn.

Ik hoop dat ik niet met een initiatiefwetsvoorstel hoeft te komen. Ik weet dat deze staatssecretaris bezig is met het creëren van beperkingen. Het lijkt mij alleen maar eenvoudig om dan voor een algeheel verbod te pleiten in plaats van toch weer allerlei geitenpaadjes te bewandelen en een paar beperkingen op te leggen. Het is veel duidelijker.

De **voorzitter**:

De heer Crijns. Ja, heeft u toch wel een vraag? Ja, goed.

De heer **Crijns** (PVV):

De heer Krul is een heel goed Kamerlid, maar af en toe lijkt hij wel doorgeslagen in de betuttelmodus. Ik schrik er toch wel van dat de heer Krul een algeheel verbod voor kinderreclamemarketing wil invoeren. Ik heb een vraag aan de heer Krul: wie is verantwoordelijk voor het aankopen van deze producten?

De heer **Krul** (CDA):

Dat is een hele goede vraag van de heer Crijns. Enerzijds is de overheid altijd verantwoordelijk voor het beschermen van de volksgezondheid. Dat moeten we even in ogenschouw nemen. Dat is ook grondwettelijk zo bepaald. En natuurlijk is in het geval van kinderen zo dat de ouders daar vaak ook een rol in spelen. Maar uit onderzoek blijkt ook dat het nou net die ouders zijn die zeggen: als mijn kind een tussenuur heeft en voor een euro een blikje energiedrank en een andere snack kan halen terwijl het gezonde alternatief veel duurder is, dan gaat mijn kind dat ongezonde product aanschaffen.

Kinderen hebben, zeker als ze wat ouder worden, inmiddels dus ook genoeg, handelingsbekwaamheid om zelf die ongezonde keuzes te maken. Alleen is het kindbrein niet genoeg ontwikkeld en helemaal niet bestand tegen die marketing. Dat blijkt ook uit die onderzoeken. Dus dat kind zal altijd kiezen voor het ongezonde, vaak ook te goedkope product en beseft niet voldoende wat de gevolgen daarvan zijn. Die verantwoordelijkheid delen we dus als samenleving met z'n allen, denk ik. En als overheid, als Tweede Kamerleden moeten we zorgen dat de grondwettelijke taken, zoals het beschermen van de volksgezondheid, naar behoren worden uitgevoerd. En dat doen we met dit soort instrumenten.

De heer **Crijns** (PVV):

Dank aan de heer Krul voor dit antwoord. De overheid heeft inderdaad een wettelijke taak, maar ouders zijn eindverantwoordelijk voor wat er uiteindelijk in dat mandje belandt en wat niet. Als het aan de heer Krul ligt, worden zo dadelijk de paashaasjes, de kerstmannetjes en de sinterklaasjes verboden. Noem het maar op. Het moet toch niet zo zijn dat wij hier kinderen in bubbeltjesfolie gaan inpakken? We kunnen ze uiteindelijk toch niet beschermen tegen alles. Wat als ze zo dadelijk naar Duitsland, Frankrijk of België gaan en daar wel die producten zien? We zijn compleet aan het doorslaan. Ziet de heer Krul dat ook?

De heer **Krul** (CDA):

Nee, dat zie ik niet. Dat zie ik helemaal niet, zelfs. Sterker nog, ik zie alarmerende cijfers over obesitas, die toeneemt onder jonge mensen. Elk jaar zijn het er meer. En zolang de appelkoek in de supermarkt goedkoper is dan de appel, zullen kinderen altijd die appelkoek meenemen. Daar hebben wij als overheid een verantwoordelijkheid in te nemen, want wij moeten ervoor zorgen dat er randvoorwaarden zijn waardoor kinderen in een gezonde omgeving gezond kunnen opgroeien. Die schijnkeuzevrijheid waar de heer Crijns vaak voor pleit, is er helemaal niet. Het zijn juist dit soort hele sluwe marketingstrategieën en die hele goedkope producten, die een illusie wekken van keuzevrijheid. Maar eigenlijk wordt die keuze gewoon voor de jonge kinderen gemaakt en daar moeten we echt iets aan doen.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan zijn we bij de volgende spreker gekomen, mevrouw Daniëlle Jansen van de NSC-fractie. Aan u het woord.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Dank u, voorzitter. Vandaag heb ik vier minuten om de kansen op een gezonde leefstijl voor iedereen te vergroten. Ik richt mij vandaag op roken, op een gezonde voedselomgeving en op alcoholpreventie.

Voorzitter. Op 11 februari is een motie aangenomen waarin NSC, CDA en GroenLinks-PvdA de regering verzoeken om de verkoop van tabak en rookwaren in uitsluitend speciaalzaken in plaats van in 2032 al per 2028 in te voeren. De staatssecretaris meldt in een brief dat hij de landsadvocaat om advies vraagt over de gevolgen van deze versnelling, met name rond het eigendomsrecht van ondernemers. Ik wil meteen mijn zorgen uitspreken dat dit soort onderzoeken het risico in zich draagt van uitstel van de invoering in 2028 en misschien wel van afstel. Kan de staatssecretaris nu al duidelijk maken op basis waarvan er wordt besloten of de motie wordt uitgevoerd? Wat moet dus de uitkomst zijn?

De adviesvraag gaat over of er bij de versnelling voldoende rekening wordt gehouden met de belangen van ondernemers. Zij moeten zich nu sneller aanpassen aan de nieuwe regels. Ik begrijp dat hierover advies moet worden ingewonnen, maar het is te beperkt om alleen deze belangen te wegen. Er wordt volledig voorbijgegaan aan de maatschappelijke belangen en aan schade door de trage invoering, namelijk: het aantal mensen, vooral jongeren, dat in de tussentijd verslaafd raakt, omdat tabak te makkelijk verkrijgbaar is. Kan de staatssecretaris toezeggen dat bij het advies ook expliciet wordt gekeken naar de gevolgen van uitstel voor de volksgezondheid? En kan hij ook aangeven wanneer het onderzoek en het advies worden afgerond?

Daarnaast is het belangrijk om te benadrukken dat de handhaafbaarheid van het aantal verkooppunten door de NVWA steeds moeilijker zal worden, naarmate er meer nieuwe verkooppunten blijven komen juist doordat de doelstelling van 2032 nog ver weg is. Kan de staatssecretaris toelichten hoe hij de toenemende druk op de NVWA wil aanpakken?

Tot slot, kan hij alvast voorbereidingen treffen voor invoering in 2028, bijvoorbeeld door brancheorganisaties nu al te betrekken? Zo wordt duidelijk dat deze stap er hoe dan ook aankomt en voorkomen we dat het advies zó laat komt dat 2028 alsnog onhaalbaar wordt.

Dan over voedsel en de gevolgen daarvan. Volgens recente cijfers heeft inmiddels 1 op de 7 kinderen overgewicht en 1 op de 28 kinderen obesitas. Als er niets verandert, lopen deze kinderen, vooral de kinderen uit gezinnen met lagere inkomens, een veel grotere kans op hart- en vaatziekten, diabetes en andere ernstige gezondheidsproblemen op latere leeftijd. Dit vergroot de sociaaleconomische gezondheidsverschillen en kansenongelijkheid.

Als we de stijging van overgewicht bij kinderen echt willen keren, moeten we kritisch kijken naar het voedselaanbod in supermarkten. Dat is de plek waar ouders en kinderen, soms dagelijks, keuzes maken, vaak onder invloed van een overvloed aan verleidelijke, ongezonde producten. Nieuw Sociaal Contract pleit voor een nulmeting van het verkoopaandeel van ongezonde en gezonde voeding in supermarkten, zodat we eerst helder in beeld krijgen waar we nu staan. Dat hebben we nu namelijk nu nog niet goed in beeld. Wat ons betreft betekent dit een uniforme meetmethode die jaarlijks over het hele assortiment wordt toegepast en verplicht is voor alle supermarkten.

Daarnaast pleit Nieuw Sociaal Contract voor het vaststellen van een concrete, realistische en ambitieuze doelstelling om het verkoopaandeel van Schijf-van-Vijf-producten jaarlijks daadwerkelijk te laten toenemen. In de contourenbrief over de preventiestrategie lezen wij dat de staatssecretaris in 2025 hardere afspraken wil maken met de vijf grootste supermarkten over een groter verkoopaandeel van Schijf-van-Vijf-producten, zonder een nulmeting af te wachten. Hoe denkt de staatssecretaris over een nulmeting en het vastleggen van een ambitieus doel, niet al te ver in de toekomst? Daarnaast willen we ook kijken naar producten buiten de Schijf van Vijf. Hoe zorgt de staatssecretaris ervoor dat ook het verkoopaandeel gezondere producten in zicht komt dat buiten de Schijf van Vijf valt?

Voorzitter. Te weinig Nederlanders zijn zich bewust van de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik. De Wereldgezondheidsorganisatie beveelt aan om

gezondheidsinformatie op alcoholhoudende dranken te plaatsen. Etikettering is grotendeels een Europese bevoegdheid, maar lidstaten kunnen hierin zelf actie ondernemen. Erkent de staatssecretaris dat gezondheidsinformatie op alcoholverpakkingen bijdraagt aan de bescherming van de volksgezondheid en het recht op informatie van consumenten? Hoe denkt de staatssecretaris over het invoeren van gezondheidsinformatie op alcoholverpakkingen?

Tot zover.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan zijn we gekomen bij de volgende spreker, mevrouw Slagt-Tichelman namens GroenLinks-PvdA.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Voorzitter. Echte preventie begint bij het aanpakken van de leefomstandigheden van mensen. Voor GroenLinks-PvdA betekent dit investeren in betaalbare woningen, het tegengaan van armoede en zorgen voor een gezonde leefomgeving. Gezondheid is niet alleen een persoonlijke verantwoordelijkheid, maar iets wat we samen organiseren. Wetgeving speelt daarbij een sleutelrol, net als een omgeving die gezonde keuzes mogelijk maakt.

Helaas schiet het huidige preventiebeleid tekort. De doelen worden niet gehaald en de gezondheidsverschillen blijven groot. Nog steeds bepaalt waar je woont, werkt of waar je wieg staat, je gezondheid. Dat is onacceptabel. De Voorjaarsnota maakt het erger: minder woningbouw, een kortere WW, een eigen bijdrage in de jeugdzorg. Dit betekent meer armoede, minder zorg en meer dakloosheid. Daar is iets aan te doen en dat is het bieden van échte preventie, zeker gezien de alarmerende voorspellingen van het RIVM dat in 2025 64% van de Nederlanders overgewicht heeft.

De preventiestrategie die nu gepresenteerd is, voelt dan ook volkomen wereldvreemd. Tot nu toe is er alleen nog maar bezuinigd. Wij vragen de staatssecretaris daarom: welke concrete doelen gaat hij stellen om de gezondheidsverschillen te verkleinen? Komt er ook een kabinetsbrede strategie met duidelijke eindverantwoordelijken om die doelen daadwerkelijk te behalen? In het huidige beleid, ook binnen het programma Gezondheid en alle gezondheidsdomeinen, ontbreekt het aan samenhang en sturing. Het blijft veelal bij het opsommen van initiatieven zonder een samenhangend plan te bieden. Wij verzoeken de staatssecretaris toe te zeggen dat hij deze ambities concreet maakt in de komende preventiestrategie.

Voorzitter. Uit de GALA-monitor blijkt dat de regionale preventiestructuren niet optimaal functioneren. De ambities reiken tot 2040, maar de financiering loopt slechts tot 2026. Erkent de staatssecretaris dat dit vraagt om structurele langdurige financiering? Hoe gaat hij domeinoverstijgende samenwerking en ketenaanpakken duurzaam stimuleren?

Een goed voorbeeld van waar het beter kan, is de uitvoering van programma's zoals Kansrijke Start en Kind naar Gezonder Gewicht. Hoewel veel gemeenten hiermee werken, blijft de implementatie versnipperd. In de helft van de regio's zijn nog geen afspraken gemaakt met de zorgverzekeraars. In een derde van de gemeente ontbreekt hetzelfde aan een GLI-aanpak. Kan de staatssecretaris toezeggen dat hij zich inzet voor de landelijke dekking en dat bij de volgende evaluatie tenminste 95% procent van de

gemeenten deze programma's uitvoert?

Ook op het terrein van overgewicht is er actie nodig. De voedselomgeving speelt hierbij een cruciale rol; dit werd ook al door mijn voorgangers benoemd. Het veld vraagt terecht om een landelijke aanpak, niet met vrijblijvende maar met verplichtende afspraken. Is de staatssecretaris bereid om bijvoorbeeld de Nutri-Score verplicht te stellen en om supermarkten en andere winkels te verplichten een beleid te voeren van minimaal 60% gezond aanbod?

Gezonde voeding begint bij de start van het leven met borstvoeding. Is de staatssecretaris bereid reclame voor kunstvoeding volledig te verbieden, ook bij een leeftijd na zes maanden?

Voorzitter. De GGD speelt een sleutelrol in de wijkgerichte preventie. Wij pleiten vooral voor landelijke basisfinanciering van de GGD voor preventie, zodat overal in het land een gelijkwaardig kwaliteitsniveau geborgd is. Gaat de staatssecretaris dit opnemen in de contouren van de preventiestrategie?

De voorzitter:

U heeft een interruptie.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Tot slot wil ik stilstaan bij vaperen en roken. Tijdens het Nationaal Jeugddebat spraken jongeren creatieve voorstellen uit, waaronder het opzetten van een jongerengedreven campagne tegen vaperen. De staatssecretaris heeft toegezegd hierbij topsporters te betrekken. Dit is iets wat wij heel erg waarderen, maar tegelijkertijd worden er forse bezuinigingen aangekondigd op het preventiebudget. Het budget voor het ontmoedigen van het gebruik van schadelijke middelen, waaronder vaperen, roken, alcohol en drugs, wordt gehalveerd.

Kan de staatssecretaris aangeven wat deze bezuinigingen betekenen voor de uitvoering van het Actieplan tegen vaperen? Kan hij alle aangekondigde maatregelen nog waarmaken? Het project van het Trimbos-instituut om stoppen met roken beter te borgen in de curricula van zorgopleidingen dreigt bijvoorbeeld weg te vallen door deze bezuinigingen. Kan de staatssecretaris aangeven welke projecten nog meer worden geraakt? Is hij bereid het Trimbos-project voort te zetten ondanks de bezuinigingen?

De voorzitter:

Dank u wel. U had nog een interruptie van mevrouw Tielen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

De verboden vliegen al over de tafel, tenminste, het pleiten daarvoor. Ik hoor GroenLinks-PvdA pleiten voor een totaalverbod op reclame voor flesvoeding. Nu hoorde ik de heer Krul net zeggen dat het kinderbrein niet bestand is tegen de verleiding van ongezonde troep. Dan denk ik: is mevrouw Slagt-Tichelman in de veronderstelling dat het verbod op reclame voor flesvoeding aanhaakt op het inzicht dat het moederbrein niet bestand is tegen de verleiding van ongezonde troep, of wel gewoon een flesje melk?

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Het moederbrein is daar zeker tegen bestand. Dat kan keuzes maken, maar uit

onderzoek is ook gebleken dat hoe meer reclames er zijn, zeker reclames uitgedeeld door zorgprofessionals ... En zorgprofessionals doen dat echt niet vóór zes maanden, omdat dat tegen de WHO-code is, maar voor daarna staan er in verschillende zwangerschapsmagazines behoorlijk wat reclames. En dat zijn wel prikkels die moeders krijgen, waarbij bijvoorbeeld wordt gesteld dat flesvoeding net zo'n goede optie is. Maar nog steeds is borstvoeding de beste optie.

Als we beginnen om dat uit te dragen, is dat echt gezonder. Dat is ook gebleken in landen waar dat al gedaan wordt. Ik doe dit niet om te betuttelen. Dat woord wordt weleens gebezigd. Ik doe dit echt om gezondheidswinst te behalen. We hebben echt een serieus probleem van overgewicht bij kinderen. Borstvoeding, een lange periode aan het begin van het leven, helpt daar echt bij. Vrouwen kunnen nog steeds kiezen om flesvoeding te geven. Daaraan sleutelen we echt niet. Alleen de reclame willen wij verbieden.

De **voorzitter**:

Mevrouw Paulusma? O, natuurlijk, mevrouw Tielen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dit is mijn laatste interruptie. Sorry hoor, maar het conservatisme van een zichzelf progressief noemende partij schiet echt over de tafel. Daarom moet ik even nadenken over welke woorden ik kies. Mevrouw Slagt-Tichelman ontkent dus niet dat zij flesvoeding aan ongezonde troep linkt. Dat is wat zij eigenlijk doet, want zij zegt dat borstvoeding altijd het beste is, ook na zes maanden, terwijl wetenschappelijke onderzoeken daar een minimaal effect in laten zien.

Dus wat mevrouw Slagt-Tichelman nu eigenlijk zegt is: het moederbrein mag inderdaad niet verleid worden om haar kind niet met alleen maar borstvoeding te voeden, dus ze blijft maar lekker voor haar kind zorgen tot ik weet niet hoe lang — mevrouw Slagt-Tichelman heeft er geen periode voor genoemd. Dit gaat echt wel heel, heel, heel erg ver.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik vind dit geheel ongegrond en daar wil ik ook echt een punt van maken. Er worden nu heel veel dingen gekoppeld, terwijl ik alleen over reclame praat. Ik heb vrouwenrechten en wat vrouwen kunnen kiezen hoog in het vaandel staan en daar wordt niet aan getornd. Mevrouw Tielen doet alsof ik daaraan torn en daar ben ik het absoluut niet mee eens. Ik wil echt het beste voor kinderen om ze een gezonde start te geven. Daarbij kunnen we als samenleving uitstralen wat gezonde keuzes zijn. Ik sluit me aan bij de inbreng van het CDA en NSC dat we daarin een opgave hebben als samenleving.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik moet ook even diep ademen, want ik kon me nog deels vinden in het verhaal van collega Krul. Maar mevrouw Slagt-Tichelmans slaat wat mij betreft nu totaal de plank mis. Ik snap dat ze zich aangesproken voelt en dat is ook terecht. Want als je hier namelijk zegt dat borstvoeding de beste oplossing is, dan zet je daarmee een heleboel vrouwen aan de kant die andere keuzes willen of moeten maken. Ik vind ook echt van GroenLinks-Partij van de Arbeid zijn we nou helemaal ... Laat ik daar maar even een stilte laten vallen. Is dit nu het voorstel van GroenLinks-Partij van de Arbeid?

Als je opkomt voor vrouwenrechten, dan zijn het de vrouwen zelf die besluiten wat ze doen. En als we het dan over gezondheid hebben — want dat vond ik een kularargument — gaat het ook over de gezondheid van vrouwen. En als borstvoeding moeilijk is, ingewikkeld is, pijn doet, allerlei andere klachten geeft of als je het gewoon niet wil omdat je aan het werk wil, dan gaan we niet dit soort flauwekul promoten over dat borstvoeding de gezondste optie is en pleiten voor het verbieden van alle reclame erover. Dat is vijftig stappen terug in de tijd en dat is eigenlijk heel teleurstellend.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan mag u daar uiteraard op reageren.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik denk niet dat het 50 stappen terug is in de tijd en het is ook geen honderd stappen terug in de tijd. We zien in deze tijd dat we steeds meer overgewicht hebben. We willen mensen stimuleren de goede keuzes te maken. We willen zeker dat vrouwen zelf hun keuzes blijven maken. Daar torn ik echt niet aan.

En u legt het wederom verkeerd uit. Ik heb het alleen over het reclame maken. Ik zou het waarderen als dat in de voedselstrategie van kindermarketing opgenomen wordt. Vrouwen behouden nog steeds het recht om kiezen wat zij willen. Dat is nog steeds belangrijk, maar we pleiten ervoor dat ze op basis van objectieve informatie kiezen en niet door reclamepikkels. Ik denk dat we daarnaar moeten luisteren. Als vrouwen inderdaad voor flesvoeding kiezen, dan hebben ze daarvoor gekozen en dan moet daar ook niet aan getwijfeld worden. Dan moet dat op de best mogelijke manier ondersteund worden. Wij staan achter beide keuzes. Ik vind dat niet honderd stappen terug in de tijd. Ik vind dat juist staan voor goede begeleiding van wat vrouwen willen met objectieve informatie zonder reclamepikkels.

De voorzitter:

Dank u wel. Mevrouw Paulusma nog?

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Jazeker. Ik leg mevrouw Slagt-Tichelman geen woorden in de mond, want ze herhaalt ze namelijk steeds. De flauwekul waar ik op aansla, is het in de publieke ruimte zeggen dat borstvoeding de beste optie is. Dat is honderd stappen terug als het gaat om de keuzes die vrouwen zelf mogen, moeten en kunnen maken. Dat neem ik GroenLinks-Partij van de Arbeid kwalijk.

De voorzitter:

U mag daar nog op reageren.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

U legt dat zo uit. Vrouwen mogen zelf de keuze maken. Borstvoeding is inderdaad gezondheidshalve het beste. Het voorkomt allergieën en overgewicht. Het heeft echt enorm veel gezondheidsvoordelen als vrouwen dat willen en kunnen. Daarbij staat het keuzerecht van de vrouw absoluut voorop. Ik denk dat we als samenleving moeten erkennen dat het echt heel veel gezondheidsvoordelen heeft.

De heer Crijns (PVV):

Ik ben een beetje verward door mevrouw Slagt-Tichelman. Ik hoor dat een kind van

flesvoeding overgewicht kan krijgen. Ik schrik daar wel van. Volgens mij is het niet zo dat een kind overgewicht kan krijgen van flesvoeding. Dat is echt pure onzin. Ik wil mevrouw Slagt-Tichelman vragen om geen fake news de wereld in te helpen. Ik had het eigenlijk niet zo willen zeggen.

De voorzitter:

Nog even dan, maar kort.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Dit is geen fake news. Er zijn voldoende studies die dit hebben aangetoond. Als mensen flesvoeding klaarmaken houden ze zich vanuit goede intenties niet altijd aan de afgestreeken voorschriften van het pak. Soms is het net een beetje meer. Of mensen denken dat het kindje het flesje moet leegdrinken, terwijl het kindje aan een mindere hoeveelheid voldoende heeft. Dat is voeden op verzoek. Ik zie bij heel veel jeugdgezondheidszorginstellingen dat ze steeds meer overgaan op voeden op verzoek, ook bij flesvoeding, met daaraan een maximum als preventiestrategie voor overgewicht. Ik denk dat dat een hele goede beweging is, maar het heeft wel degelijk aandacht nodig.

De voorzitter:

Oké. U heeft er nog een. Dat zou dan uw laatste zijn. Heel goed. Dan de heer Van Nispen.

De heer Van Nispen (SP):

Dank u wel, voorzitter. Ik vervang vandaag mijn collega mevrouw Dobbe die hier normaal gesproken het woord over voert.

De vraag die vandaag centraal staat, is hoe we kunnen voorkomen dat mensen ziek worden doordat ze bijvoorbeeld roken, ongezond eten of te weinig bewegen. Het is te makkelijk om dat als louter individuele keuzes en verantwoordelijkheden te zien. Vaak zijn leefomstandigheden doorslaggevend voor de gezondheid. Mensen leiden vaak door stress, een ongezonde woon- of werkomgeving en een laag inkomen een ongezonder leven. We moeten mensen niet straffen voor slecht gedrag, maar we moeten de verdienmodellen aanpakken die tot ongezonde keuzes verleiden. We moeten mensen zo goed mogelijk helpen om gezond te kunnen leven.

Zo kijkt de SP bijvoorbeeld ook naar roken en vaperen. Mensen worden door allerlei trucs van de tabaksindustrie verslaafd gemaakt, waardoor die industrie zich kan verrijken ten koste van de gezondheid van mensen. Daarom moeten we vooral de industrie aanpakken en mensen helpen zich te beschermen tegen deze industrie. Dat kunnen we bijvoorbeeld doen door de industrie te dwingen sigaretten minder verslavend te maken. Hoe staat het met de motie-Dobbe c.s. die hiertoe opriep?

De industrie slaagt er steeds beter in om onze jongeren verslaafd te maken aan nicotine door het te verpakken in een nieuw jasje: de vape. Het aantal jongeren dat wekelijks vapet, is omhooggeschoten. Het is goed dat er een actieplan tegen vaperen is, maar aan de staatssecretaris vraag ik of hiervoor voldoende financiering beschikbaar is. Sluit dit plan wel voldoende aan op volwassen vapers? Ondertussen is het knap eenvoudig om vapes met een smaakje online te bestellen. De Kamer nam hier eerder dit jaar de motie-Dobbe/Krul over aan. Hoe staat het inmiddels met de uitvoering hiervan?

Eigenlijk zien we een vergelijkbare situatie als het gaat om ongezond eten. Dat leidt volgens de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg nu tot 13.000 doden per jaar. Toch wordt het mensen erg moeilijk gemaakt om gezond te eten. Van de aanbiedingen in de supermarkt is 80% ongezond. Slechts 21% van het supermarktaanbod valt binnen de Schijf van Vijf. Gezond eten is gewoon heel erg duur. De SP vindt het noodzakelijk dat we meer zeggenschap krijgen over ons eten, zodat we kunnen zorgen voor gezond en betaalbaar voedsel voor iedereen.

De SP heeft hiervoor een plan geschreven: Ons eten. Dat is een zevenpuntenplan. Ik wil de staatssecretaris vragen hier kennis van te nemen. Het is niet heel lang, maar het is wel heel goed, zeg ik even onbevooroordeeld. Ik wil vragen het te lezen en er op een later moment schriftelijk op terug te komen. Ik zie dat hij dat vol enthousiasme wil doen, dus ik zal het zo dadelijk aan de bode meegeven om het aan hem te overhandigen.

Hoe staat de staatssecretaris bijvoorbeeld tegenover het verminderen van het buitensporig gebruik van zout, suiker en vet bij de productie van ons eten? Is hij bereid de btw op gezonde voeding af te schaffen en de ACM de bevoegdheid te geven te reguleren en indien nodig de prijzen te blokkeren? Is de staatssecretaris bereid deze punten op te nemen in de voedselwet die hij heeft aangekondigd?

Ook op het gebied van seksuele gezondheid is het belangrijk om de zorg op peil te houden. Het aantal hiv-diagnoses is voor het eerst in jaren weer gestegen. Toch dreigt er te worden bezuinigd op seksuele gezondheid. GGD Gelderland-Midden moet bijvoorbeeld de inzet hierop halveren als gevolg van landelijke en lokale bezuinigingen. Hoe gaat de staatssecretaris dit soort ontwikkelingen voorkomen?

Voorzitter. Het belang van sport en bewegen is heel erg groot. Ik weet dat ook de staatssecretaris hieraan veel waarde hecht. Juist daarom waren wij nogal verbaasd dat dit amper terugkwam in zijn brief over de samenhangende preventiestrategie. Hoe kan dat? Mensen helpen om meer te bewegen zou hier toch een vrij belangrijk onderdeel van moeten zijn, lijkt mij. Is de staatssecretaris van plan dit wel duidelijk in de uitwerking van de strategie te verwerken en terug te laten komen? Ik weet toevallig dat het punt over sport wordt gedeeld door GroenLinks-PvdA die dit ook altijd bepleit.

Daarnaast is het zo dat allerlei bezuinigingen op sport boven de markt blijven hangen. De btw-verhoging is van tafel, maar de overige bezuinigingen niet. Zo wordt er nog steeds bezuinigd op specifieke uitkeringen voor gemeenten die bedoeld zijn voor sport; de BOSA-regeling voor verduurzaming en onderhoud van sportvoorzieningen wordt fors uitgekleeft en de sport wordt geraakt door de hogere kansspelbelasting. Recent werd zelfs het gratis of betaalbaar sporten door studenten afgeschaft met een onnavolgbare redenering. De vraag is: waarom je dat zou doen? Als we sport en bewegen in Nederland echt willen stimuleren, hoort daar ook financiering bij. Dan moeten we dus niet bezuinigen maar investeren. Hoe ziet de staatssecretaris dat?

In het laatste sportdebat deed de SP samen met een heleboel organisaties uit de sport een voorstel voor een sportpas voor jongeren. De staatssecretaris heeft dat toen enthousiast omarmd. Hij gaat hier meer onderzoek naar doen en de resultaten daarvan verwacht hij pas over een jaar. Hoe kunnen we hier toch vaart achter zetten? De staatssecretaris gaat bestaande initiatieven op lokaal niveau volgen, maar is hij ook bereid dit alvast te stimuleren en te faciliteren dat er meer initiatieven worden opgezet,

bij voorkeur in de gebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid?

Dank u wel, voorzitter. Dat was het. Ik moet mij straks verontschuldigen. Mijn fractie luistert mee naar de antwoorden, maar ik moet zelf straks naar een ander debat. Excuses daarvoor.

De voorzitter:

Veel dank, ook dat u aanschoof bij dit debat namens uw collega. Nogmaals dank. Dan komen we bij de volgende spreker en dat is de heer Crijns namens de PVV-fractie.

De heer Crijns (PVV):

Dank u wel, voorzitter. In 2018 schreef de toenmalige staatssecretaris van Volksgezondheid, de heer Blokhuis, een nieuw "heilig schrift". Dat deed hij niet op papier, maar gebeiteld in steen: het Nationaal Preventieakkoord vol leefregels, opgesteld door een overheid die zich steeds meer als een morele politieagent gedraagt. Gij zult niet roken; jij zult geen alcohol drinken; jij zult geen suiker nuttigen. De belangrijkste daarbij was: jij zult luisteren naar de overheid want die weet beter wat goed voor u is dan uzelf.

Deze staatssecretaris vond dat nog niet goed genoeg. De volgende golf betuttelingen ligt al op u te wachten. Jawel, hier komen ze: de nieuwste geboden van staatssecretaris Karremans. Gij zult geen chipsreclames meer zien, want dat is slecht voor de jeugd. Gij zult recreatieparken betreden zonder sigaret, zonder bier en met een wortel in uw hand. Gij zult pas na uw 21ste mogen roken.

Voorzitter. De staatssecretaris heeft recent een actieplan tegen vapes gepresenteerd. Daarin staan enkele voorstellen waarbij de betutteling er met kop en schouders bovenuit steekt. Onze fractie zal er een uitlichten: de mogelijke verhoging van de leeftijdsgrens naar 21 jaar. Je mag op je 18de een hypotheek afsluiten, autorijden, trouwen, stemmen en je mag in dienst treden bij Defensie, maar een pakje sigaretten kopen mag pas vanaf je 21ste. Dit is totale, maar dan ook echt totale waanzin. Hoe denkt de staatssecretaris dat dit enig nut zal hebben, terwijl jongeren nu al moeiteloos aan sigaretten en vapes komen?

Voorzitter. Het stopt niet bij tabak en vapes, want nu is alcohol aan de beurt in de betuttelcampagne van deze staatssecretaris. Er wordt inmiddels gespeculeerd over waarschuwingsetiketten op bier- en wijnflessen alsof een ambachtelijk gebrouwen biertje een gevaarlijk product is waartegen de overheid ons moet beschermen.

Ook reclames moeten eraan geloven. Geen spotjes meer en geen posters meer alsof we ineens niet meer kunnen omgaan met een goed glas bier of wijn. Ik vraag de staatssecretaris: waar stopt deze bemoeizucht? Moeten we straks ons wijntje en biertje in het geheim drinken achter de gordijnen alsof elke slok een misdaad is?

Over betutteling gesproken: de staatssecretaris wil dit jaar nog een wetsvoorstel indienen om kindermarketing van ongezond voedsel te verbieden. Straks mag een pak hagelslag met chocofunnies, zoals ik hier laat zien, niet meer in de reclame. Zelfs de verpakking moet neutraal zijn: geen kleur. Ik zal hem onder mijn desk zetten: geen kleur, geen figuurtjes, helemaal niks. Volgens deze staatssecretaris zou dat ongewenste beïnvloeding zijn. Maar zijn ouders niet verantwoordelijk voor wat er in het winkelmandje

belandt? Zijn het niet juist ouders en opvoeders die een grote rol spelen in het aanleren van goede gewoontes? Nu gaan wij hier in Den Haag bepalen wat kinderen wel of niet mogen zien. Wat is dit voor gekkigheid?

Steeds meer jongeren en volwassenen hebben het mentaal zwaar. Bijna 30% van de jongeren kampt inmiddels met psychische klachten en dat percentage blijft oplopen. Wat is er in hemelsnaam aan de hand in onze samenleving? Waar is het misgegaan? Worden kinderen tegenwoordig opgevoed met fluwelen handschoentjes?

Tot slot, voorzitter, want ik ga afronden. Het is inmiddels 2025. Miljoenen euro's zijn over de balk gesmeten aan akkoorden, plannen en projecten. Nog altijd geldt dat mensen te zwaar zijn, nog steeds roken en drinken. Mij rest nog één vraag. Wat heeft dit beleid ons gebracht en wat gaat het nieuwe pakket aan maatregelen van de staatssecretaris nu eigenlijk toevoegen? Het eerlijke antwoord is: bijna niks of helemaal niks.

De voorzitter:

Dank u wel. Er is een interruptie van mevrouw Daniëlle Jansen.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Een bijzonder pleidooi van de heer Crijns, waarbij hij van alles uit de kast trekt, letterlijk en figuurlijk: de pakken hagelslag. De heer Crijns heeft allemaal zaken genoemd die hij niet wil omdat dat betutteling is.

Blijkbaar krijg je mensen op deze manier niet gezonder. De laatste vraag van de heer Crijns ging over mentale gezondheid. Drugsgebruik, alcoholgebruik en overgewicht leiden allemaal tot een toename in de mentale ongezondheid. Als de heer Crijns de mentale gezondheid bij jongeren wil verbeteren, zou ik in ieder geval inzetten op die punten.

Ik zou heel graag van de heer Crijns willen weten of de PVV mensen wel gezonder wil krijgen en of hij vooral wil inzetten op mensen met een kleinere beurs. Ik zou willen weten of de PVV zich daarvoor hardmaakt. Als we de omgeving niet kunnen aanpakken, op welke manier wil hij dat dan wel doen?

De heer Crijns (PVV):

Dank u wel voor het advies. Ik zal het meenemen in mijn beraadslaging. Maar om antwoord te geven op de vraag van mevrouw Jansen over wat de PVV wil: de PVV is natuurlijk tegen verboden. De PVV is ervoor om mensen te informeren. We willen duidelijke voorlichting meegeven, gezond eten betaalbaar maken en mensen bewust maken van de gevaren en gevolgen van obesitas, roken, drinken en noem het maar op. Als zij het nut ervan inzien, dan zullen mensen veranderen. Wij kunnen hier hoog of laag springen en tientallen verboden hier in de Kamer voor elkaar boksen, maar als mensen het nut er niet van inzien, gaat het niet helpen.

Dank u wel.

De voorzitter:

Mevrouw Jansen, tweede instantie.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Informeren. Eigenlijk wist ik dat antwoord wel, want dat is het enige waar de PVV op

insteekt. We zien natuurlijk dat er al een heleboel campagnes zijn geweest: gericht op alcohol en op roken. De staatssecretaris gaat nu natuurlijk ook met vaperen aan de slag, maar het helpt niet. Er is alleen maar een toename van allerlei ongezond gedrag. Waarom wil de heer Crijns doorgaan met alleen maar informeren, terwijl het niet helpt?

De heer **Crijns** (PVV):

Mevrouw Jansen benoemt het. Er zijn veel campagnes geweest. Er zijn ondertussen veel verboden gekomen de laatste jaren. Het is alleen maar verbod op verbod op verbod. Mevrouw Jansen kaart het zelf ook aan: het helpt niet. Je moet mensen bewust maken, bewust een campagne gaan voeren en de mensen de individuele vrijheid geven om toch te kiezen of ze vandaag een frikadelletje speciaal eten of rijst met broccoli en kip. Het is dus heel belangrijk om mensen er bewust van te maken.

De **voorzitter**:

Mevrouw Jansen nog. U heeft er nog twee, dus het mag.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

U geeft tegenstrijdige antwoorden. De heer Crijns zegt de hele tijd inderdaad dat het voorlichten niet helpt, maar we moeten het toch gaan doen om mensen bewuster te maken. Ik snap het niet. Wil de heer Crijns nu wel campagnes omdat dat zal helpen of niet, omdat het toch niet helpt?

De heer **Crijns** (PVV):

U heeft mij verkeerd begrepen. Ik zei dat er miljoenen aan worden uitgegeven aan verboden en allerlei projecten. Noem het maar op. Aan akkoorden die we hebben afgesloten. Ik heb ondertussen zo'n stapel met akkoorden. Het GALA-akkoord oftewel het Gezond en Actief Leven Akkoord, het IZA. Noem het maar op. Daarin wordt allemaal geopperd bepaalde dingen te kunnen doen, maar dat heeft allemaal 0,0 gewerkt. Ik heb hier de recente cijfers vanuit het GALA. Het neemt niet af. We kunnen dus beter dat geld dat wij over de balk smijten, gebruiken om mensen betere voorlichting te geven, hun bewustwording te stimuleren, mensen die mindset te geven om uiteindelijk toch gezonder te gaan leven. Uiteindelijk blijft het de individuele keuze van personen zelf.

De **voorzitter**:

Ik ga het rijtje af. Eerst de heer Krul, dan meneer Van Nispen en dan mevrouw Slagt-Tichelman. De heer Krul.

De heer **Krul** (CDA):

De heer Crijns vraagt zich af hoe het toch kan dat jonge kinderen steeds ongezonder zijn. Dat komt bijvoorbeeld doordat ze op veel te jonge leeftijd al een cafeïneverslaving ontwikkelen of veel te veel taurine binnen krijgen. Dat komt doordat ze continu geconfronteerd worden met ongezonde producten die impact hebben op hun gezondheid, ook op hun mentale gezondheid. Ik noem maar een frisdrankverslaving.

Ik ben heel benieuwd hoe de heer Crijns aan de ene kant kan uitleggen dat de overheid zich moet bezighouden met campagnes en bewustwording en dat dat de manier is. Terwijl aan de andere kant de industrie elk jaar 1,3 miljard euro pompt in geraffineerde, sluwe strategieën die ervoor zorgen dat kinderen feitelijk zo geprogrammeerd worden, zo gehersenspoeld, dat ze uiteindelijk die ongezonde keuze maken. Hoe rijmt de heer Crijns dat met elkaar?

De heer **Crijns** (PVV):

Ik zag die vraag een beetje aankomen over miljoenen, miljarden zelfs, die worden geïnvesteerd in kindermarketing. Je moet de ouders ondersteunen met goede voorlichting. We moeten ze in ieder geval niet buitenspel zetten. Beschermen is prima, maar het is uiteindelijk de taak van de ouders om de kinderen op te voeden. Wij kunnen als overheid bepaalde regels maken. Dat ben ik met u eens, maar we moeten niets gaan verbieden. U ziet het: een heel mooi recent verbod op vapes met smaakjes leidt ertoe dat mensen nu massaal de grens over vluchten.

De heer **Krul** (CDA):

Het zijn diezelfde ouders die ook naar de overheid kijken en zeggen: help! Probeer het maar eens. Ik vind het echt veel te simpel om het allemaal op het bordje van de ouders te gooien, terwijl wij hier zeggen: ach, het is een grote arena en alle reclames moeten kunnen, dus geen verboden. Ouders, zoek het maar uit. Hoe kun je nou op tegen een industrie die overal is?

Kinderen zijn de hele dag online en geven zelf ook aan dat ze op TikTok en op Instagram de hele dag worden verleid en dat het ze niet lukt het te weerstaan. Dan zegt de heer Crijns een beetje in de termen die ik eerder ook al heb gehoord van andere partijen: ja, individuele keuzevrijheid. Mijn vraag zou dan zijn of de overheid niet gewoon te weinig doet. De overheid moet juist meer doen.

De heer **Crijns** (PVV):

Volgens mij moet ik het hele riedeltje weer gaan herhalen. Het is uiteindelijk de verantwoordelijkheid van de ouders zelf. De ouders moeten in hun opvoeding meegeven dat nee ook een antwoord is. Ik bedoel een opvoeding waarbij kinderen meekrijgen wat gezond is en wat niet gezond is. Wij als overheid kunnen ze handvatten meegeven en met die handvatten zouden zij eventueel aan de slag kunnen. We moeten niet alles gaan verbieden of denken aan verpakkingen die dadelijk kleurloos zijn of noem het maar op. Zodra ze straks in het buitenland komen, meneer Krul, zeg ik via de voorzitter, worden die kinderen overspoeld met allerlei prikkels tot ze daar wel een Bugs Bunny zien of weet ik wat allemaal. Laten we alsjeblieft ophouden met deze betutteling.

De **voorzitter**:

Mevrouw Paulusma. Ik had het net allemaal bijgehouden. Eerst Paulusma, dan Van Nispen en dan Slagt-Tichelman.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik heb goed geluisterd naar de woorden van de heer Crijns. Het lijkt mij vooral heel ongemakkelijk voor uw coalitiepartner NSC, maar dat mag u samen gaan uitvechten.

Ik heb ook iets anders heel goed gehoord, namelijk dat de heer Crijns zei dat we ouders moeten ondersteunen. We moeten ze betere voorlichting geven, handvatten, een mindset voor gezonder leven. Daar ligt volgens mij een kans. Er is namelijk een heel succesvol programma: Eerste 1000 dagen. Het vorige kabinet heeft er fors in geïnvesteerd. Dit kabinet heeft er een streep door gezet. Dat is nou precies een programma dat past bij de woorden van de heer Crijns: ouders en kinderen een goede start geven. Als ik een motie indien om dat programma een flinke plus te geven, staat uw naam er dan onder?

De heer **Crijns** (PVV):

Kom met uw motie naar mij toe. Ik zal die beoordelen en dan ga ik kijken.

De **voorzitter**:

Klinkt als ja. Nee, dat is flauw. De heer Crijns gaat daarover. Ik ga naar de heer Van Nispen.

De heer **Van Nispen** (SP):

De bijdrage van de heer Crijns was vooral een negatieve bijdrage, gericht op wat de staatssecretaris allemaal niet goed doet en wat de PVV niet wil. Er werd wel wat gelachen, dat wel, en dat is altijd goed.

Het is mij nog niet helemaal duidelijk wat nu precies de voorstellen van de PVV wel zijn, wat ze wel wil. Ergens hoorde ik wel "gezond eten betaalbaar maken". Dat klonk heel goed, dus ik ben benieuwd welke voorstellen daaronder liggen. Ik ben ook benieuwd of hij het SP-voorstel steunt om de normen voor zout, suiker en vet te verlagen en dat af te dwingen bij de voedselproducenten. Dat heeft volgens mij heel weinig te maken met wat in zijn woorden "betutteling" heet. Dat is een voorstel dat de gezondheid van ons allen dient. Ik ben benieuwd of de PVV een dergelijk voorstel zou kunnen steunen.

De heer **Crijns** (PVV):

Ik heb het voorstel van de SP nog niet gezien. Als u me dat doet toekomen, kijk ik er gerust naar. Om even op uw vraag antwoord te geven ... Sorry, ik kom bijna niet meer uit mijn woorden. De voedingsindustrie doet al heel veel om zout, vetten en van alles te verminderen. Producenten doen al heel veel om het gezonder te maken. Er is een manifest van fastfoodketens gekomen. Ze doen echt al heel veel. Maar goed, ik kijk heel graag naar het voorstel van, waarschijnlijk, mevrouw Dobbe. Laat het maar naar me toe komen.

De heer **Van Nispen** (SP):

Het is nog geen uitgewerkte initiatiefwet. Het is het voorstel om de normen te verlagen en dat wettelijk af te dwingen bij de voedselproducenten. Dat is geen nieuw voorstel; dat doen we al jaren. Ik ben benieuwd ... Maar goed, misschien dienen we daar een motie over in en dan zijn we erg benieuwd. Volgens mij is dat een hele slimme manier om van vrijblijvende afspraken naar een wettelijke normering te gaan.

Ik weet dat er andere debatten over zijn, maar toch ook in dit debat heb ik de volgende vraag. Om ook een positief voorstel te horen over wat we als overheid meer kunnen doen: zou de PVV er ook voor zijn om sport en bewegen meer te stimuleren en de regering uit te dagen om op dat gebied met meer voorstellen te komen? Dat dreigt anders toch een beetje onderbelicht te raken in dit debat.

De **voorzitter**:

De PVV-fractie.

De heer **Crijns** (PVV):

Dit is de portefeuille van mijn collega, de heer Blaauw. Wij zijn inderdaad wel altijd een voorstander van meer bewegen en meer sporten. Als je meer beweegt en meer sport, is dat goed voor jezelf, voor je mindset en noem maar op. Dus ja, daar zijn wij wel

voorzitter van. Het is wel een zaak van de individuele mens.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik hoor de PVV zeggen dat ze ouders graag willen informeren en ondersteunen. Hoe zit het met de ouders die nu worden geconfronteerd met een kortere WW-uitkering of een eigen bijdrage in de jeugdzorg? Zij willen het beste voor hun kind en hun kind gezond laten opgroeien. Zouden deze basale keuzes niet in de preventiestrategie moeten zitten? Ik bedoel niet alleen ouders informeren, maar echt keuzes van de overheid om ouders te ondersteunen om hun kinderen gezond te laten opgroeien.

De heer **Crijns** (PVV):

De eigen bijdrage van de jeugdzorg is er nu nog niet. Dat is een idee van de staatssecretaris. Dat moet hij waarschijnlijk nog uitwerken en dan komt het naar de Kamer toe. De eerste vraag over de kortere WW, daar kan ik helaas geen uitspraak over doen. Dat is wel iets waarnaar we moeten kijken. Volgens mij moet dat ook nog worden uitgewerkt.

De **voorzitter**:

Ik kom bij de volgende spreker en dat is mevrouw Tielen van de VVD-fractie.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. "Mijn gezond verstand wil nog weleens iets doms doen." Deze uitspraak van de welbekende Loesje geldt voor iedereen. Die stelling durf ik wel aan. We hebben immers allemaal een leefstijl en die bestaat uit oneindig veel bewuste en ook onbewuste keuzes. We weten ook allemaal dat die keuzes van invloed zijn op onze gezondheid. Soms is dat meteen te merken. Na een paar nachten slecht slapen, is concentreren echt heel moeilijk, maar meestal merk je de gevolgen van leefstijl pas maanden of zelfs jaren later.

Heel eerlijk: elke dag één chocoladekoekje, daar word je niet ongezond van. Of ze nu duiden op gezondheid of gezondheidsklachten, dat duurt gewoon langer. Denk aan diabetes, vormen van kanker of een sterk verouderde huid. Ik vind, de VVD vindt, dat de overheid zich niet al te veel moet bemoeien met die leefstijl. Hoe je je dagen inricht en welke keuzes je bewust en onbewust maakt, is aan mensen zelf. Vooral ook omdat er lang niet op alle vlakken is bewezen duidelijk is wat nu de specifieke effecten zijn. Of zoals Loesje ook zegt: is gezond verstand bijbrengen niet belangrijker dan een gezonde kantine?

Hoogopgeleiden, de beleidsmakers, onderzoekers, en wij ook praten vaak over mensen met een lager inkomen of minder opleiding en het verschil in gezondheid en leefstijl. Gaat de staatssecretaris ook mét mensen in gesprek om inzicht te krijgen in wat zij belangrijk vinden als het gaat om gezondheid en leefstijl en wat zij nodig hebben om dat op hun eigen wijze in te kunnen vullen? Dat gaat meteen over de domeinen waarop de VVD zich graag richt, namelijk gerichte preventie. Denk aan preventie die met een stevigere jeugdgezondheidszorg bijdraagt aan gezond opgroeien van jonge kinderen. Preventie die zo veel als mogelijk voorkomt dat jonge mensen verslavend gif in handen kunnen krijgen. Preventie die aanhaakt op mensen die gezondheidsklachten krijgen, op chronische aandoeningen die met leefstijlprogramma's verminderd kunnen worden of op mensen die merken dat ze ouder worden en met behulp van leefstijl vitaal willen blijven. Tot zover mijn algemene inleiding.

Ik heb een boodschappenlijstje met een aantal vragen in het verlengde van deze domeinen. De plannen van de staatssecretaris over de jeugdgezondheidszorg zijn voor mij nog niet zo duidelijk. De staatssecretaris benoemt in een van zijn brieven dat hij die wil versterken, maar hoe en wanneer en met welke opdracht blijft, voor mij in ieder geval, wat vaag. Wat is de visie van de staatssecretaris op de jeugdgezondheidszorg? Is hij bereid om leefstijlmonitoring en begeleiding onderdeel te maken van de taakopdracht aan de jeugdgezondheidszorg? Hoe staat het met de motie over glutenscreening? En hoe staat het met ooggezondheid en de opvolging van de 20-20-2-regel. Als mensen daar meer over willen weten, hoor ik het straks wel, want mijn tijd loopt door. Is tandgezondheid en de daaraan verbonden leefstijl — denk aan frisdrank — in beeld bij de jeugdgezondheidszorg?

Kortom, ik zou graag een concreter plan krijgen. Graag een toelichting en een toezegging.

Voorzitter. Een van de akkoorden waarnaar al is verwezen, maar waar de jeugdgezondheidszorg overigens nauwelijks in wordt benoemd, is het Gezond en Actief Leven Akkoord. Ik heb al eerder gezegd dat dat woord erin terug moet komen. In de midterm review staat hoe anderhalf jaar na de totstandkoming van dit akkoord in gemeenten is gewerkt om samenwerkingsstructuren te bouwen, het "denken naar gezondheid te brengen" en de positie van de GGD'en te verbeteren. Voor mij als volksvertegenwoordiger doen dit soort begrippen wel pijn aan de oren, want het is hoogambtelijke taal. Ik gebruik het thuis aan de keukentafel niet. Het zijn hoogoverwoorden.

Maar wat betekent dat nu voor de mensen thuis aan de keukentafel? Wat betekent dat in de wijken waar de gezondheid achterloopt? Is het GALA effectief? Er worden weinig voorbeelden genoemd en ik zie ook nog geen cijfermatige voortgang ten opzichte van het doel, namelijk gezondheidsverbetering. Kan het kabinet dat concreter maken? In hoeverre is seksuele gezondheid nu opgenomen in de afspraken? Ik heb daar vorig jaar hartstochtelijk voor gepleit.

Dan voor de ouderen onder ons of voor iedereen eigenlijk. Ik doel op preventieve ouderengezondheidszorg. De staatssecretaris verwierpt mijn aangenomen motie over ouderenconsultatiebureaus. Hij verwijst daarbij naar een wel heel mager onderzoekje, sorry dat ik het zeg, uit 2017. Dat klinkt toch een beetje als onwil. Een acht jaar oud vragenlijstonderzoek onder gemeenten. Dat is toch geen evaluatie van nota bene een wetsartikel waarin de preventie voor ouderen wordt voorgeschreven? Ik wil een toezegging om mijn motie opnieuw ter hand te nemen en met een beter en actueler onderzoek een stap te zetten.

Mijn laatste zin, voorzitter. We hebben veel gediscussieerd over vaperen en tabak. Ik ben positief over het antivapeplan van de staatssecretaris. Is het mogelijk daar nog wat cijfers bij te benoemen? Ik heb het over doelstellingen en een financiële paragraaf.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Eerst Krul en dan Daniëlle Jansen.

De heer **Krul** (CDA):

Het is goed om te zien dat de VVD in ieder geval wel voorstander is van het plan van de SP. In de voorstellen van de VVD zat namelijk niet heel veel zout of peper, zou ik willen zeggen. Die waren een beetje flauwtjes. De VVD geeft aan dat de overheid zich niet te veel moet bemoeien met de leefstijl van mensen, maar de industrie bemoeit zich de hele dag met de leefstijl van mensen. Sterker nog, ze zijn daar heel erg goed in. Je hebt het misschien niet door, zeker kinderen niet, maar ze doen het wel. Als de overheid het niet mag doen, vindt de VVD dan niet dat de industrie dat ook niet zou moeten doen? Dat vraag ik aan mevrouw Tielen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik hoor bijna een communistisch ondertoontje in de interruptie van meneer Krul. Dat mag hoor, maar volgens mij zou het doel niet moeten zijn om iemand te bestrijden. Hoe flauw of niet flauw het ook is — ik vond dat een beetje een ad hominem van meneer Krul — het voorstel zou moeten zijn dat mensen zelf keuzes maken. Daar heb ik voor gepleit.

De industrie vertelt van alles. De overheid vertelt ook van alles. Maar wat je in je mond stopt, of je van de bank opstaat, of je naar je werkt fietst of dat je met de bus gaat: dat zijn allemaal keuzes die mensen echt zelf maken. De VVD is ervan overtuigd dat mensen die keuzes willen maken en dat ze die ook kunnen maken. Waar de overheid ze kan helpen om keuzes te maken die beter bij hun eigen wensen over gezondheid passen, kunnen we dingen doen, maar niet zoals meneer Krul dat suggereert.

De heer **Krul** (CDA):

Als mijn bijdrage doorgeslagen was, dan mag ik de bijdrage van mevrouw Tielen een beetje flauw vinden, denk ik. Socialmedia-apps, zoals Snapchat en TikTok, kunnen iemand binnen 28 minuten verslaafd maken. Zo werkt het algoritme op dit moment. Dat zijn dark patterns. Binnen 28 tot 45 minuten kunnen zij kinderen verslaafd maken. Dat heeft toch niks meer met keuzevrijheid te maken? Als mensen al zó geraffineerd door dit soort strategieën beïnvloed worden, dan kun je toch niet meer stellen dat mensen zelf verantwoordelijk zijn voor wat ze wel en niet consumeren of zelf bewust de keuze maken? Je denkt misschien "het was mijn keuze dat ik dit ongezonde product nu nuttig", maar in de praktijk is dat natuurlijk eigenlijk niet zo. Als de overheid terughoudend moet zijn in het betuttelen van mensen — ik snap dat mevrouw Tielen dat wil — zouden we dan niet ook richting de industrie moeten zeggen "maar dan moeten jullie dat ook doen"?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dat gebeurt al. Er zijn al heel veel regels waar de industrie zich aan moet houden. Dat betekent niet dat het allemaal werkt. Kijk maar naar wat er gebeurt op het gebied van vapes of tabak. Dat gebeurt dus al. Maar als je 10 jaar bent, loop je niet zelf naar de supermarkt om een pak Dora-koekjes of wat dan ook te kopen en vervolgens op te vreten. Er wordt een link gelegd, maar daar zitten heel veel stappen tussen. Uiteindelijk wil ik graag dat burgers, ouders én kinderen, weerbaar zijn tegen die verleidingen. Waar mogelijk moet je die beperken, maar aan de doorgeslagen wensen van meneer Krul — sorry dat ik het nog een keer zeg — kan ik echt geen steun verlenen.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Mevrouw Tielen gaf aan: de overheid moet zich niet bemoeien met leefstijl. Ik ben

socioloog. Leefstijl is veel breder dan alleen het nuttigen van alcohol, gezonde voeding en dat soort dingen. Het gaat bijvoorbeeld ook over het afsteken van vuurwerk. Ik denk dat je als betrouwbare overheid moet durven bijsturen, helemaal als de feiten daartoe oproepen. Nieuw Sociaal Contract is van mening dat de volksgezondheid vooropstaat, of het nu gaat om vuurwerk of om tabak.

Het gaat hier ook over de overbelasting van hulpverleners. Daar zie ik ook raakvlakken, want je wil in beide gevallen de systemen niet overbelasten. Nu is de VVD, net zoals NSC, om wat betreft het vuurwerkverbod. Bij vuurwerk gaat het om gemiddeld twee tot vijf doden per jaar. Bij tabak gaat het om 20.000 doden per jaar. Waarom zou je wel voor het vuurwerkverbod moeten zijn en niet voor een verbod op roken? Ik zie het verschil niet goed.

De voorzitter:

Voor de goede orde wil ik het volgende zeggen. Mevrouw Tielen gaat daar zeker op antwoorden. Het vuurwerkdebat is een ander debat, en dat is ook geweest, maar mevrouw Tielen mag daar zeker op antwoorden.

Mevrouw Tielen (VVD):

Heel eerlijk: vuurwerk afsteken vat ik niet onder het kopje leefstijl. Er zijn zeker heel veel dingen die passen bij je leven. Het leven omvat alles. Maar leefstijl gaat over hoe je je dagen inricht en wat je allemaal wel en niet doet. Dat is inderdaad breder dan alleen maar naar de supermarkt gaan om je eten te kopen. Ik ga die twee debatten dus niet aan elkaar koppelen, want dan kunnen we het ook hebben over verkeersdoden, luchtvervuiling, enzovoort. Dat is allemaal interessant en belangrijk. We hebben 150 Kamerleden en een aantal kabinetspersonen om daar met elkaar beleid op te maken, maar volgens mij moeten we het hier beperken tot waar ik het zelf over heb gehad.

De voorzitter:

U bent door uw interrupties heen, mevrouw Jansen. Wat wilt u nog?

Mevrouw Daniëlle Jansen (NSC):

Het gaat natuurlijk niet over het vuurwerkdebat. Ik zou alleen van mevrouw Tielen willen horen hoe het kan dat je zo'n harde keuze maakt tussen twee ... Ik mag het geen leefstijl noemen. Hoe kan het dat je niet voor een verbod op het ene product bent terwijl het daarbij om meer doden per jaar gaat?

De voorzitter:

Die vraag was al gesteld.

Mevrouw Daniëlle Jansen (NSC):

En hoe kan het dat je wél voor een verbod op het andere product bent, terwijl het daarbij om veel minder doden gaat?

De voorzitter:

Mevrouw Tielen heeft daar al iets over gezegd.

Mevrouw Tielen (VVD):

We gaan aan heel veel dingen dood. Uiteindelijk gaan we zelfs allemaal dood. Volgens mij moeten we dat niet allemaal aan elkaar koppelen. We hebben dit jaar al vijf keer

gedebatteerd over tabak en vaperen. Mevrouw Jansen weet precies hoe de VVD daarin staat. Dat is niet zo ver als NSC gaat ...

De **voorzitter**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

... maar we zijn ook wel behoorlijk strikt als het gaat om verboden.

De heer **Van Nispen** (SP):

Sport en bewegen valt volgens mij zeker onder leefstijl. Ik ben benieuwd of de VVD onze toch wel lichtelijke verbazing deelt over dat dit nauwelijks terugkwam in de samenhangende preventiestrategie. We gaan hier niet een apart debat over sport en bewegen van maken. Daar hebben we andere debatten voor. Maar ik dacht wel het volgende. Bij deze staatssecretaris, die heel enthousiast is, werkt het wel zo dat als je er een kwartje in gooit, er een heel enthousiast verhaal uit komt. Dus ik dacht: wat als we er nu twee kwartjes in gooien? Wil de VVD die vraag dus ook stellen aan deze staatssecretaris, zodat er een heel enthousiast antwoord komt over sport en bewegen, en we daar weer verder mee kunnen?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Het gekke is: kwartjes bestaan niet eens meer. Ik ben het met u eens dat bewegen en sport zeker wel onder leefstijl valt. Het heeft ook zeker een heel gunstig effect. Volgens mij is dat al een paar keer gezegd. Ik wil best een kwartje in de staatssecretaris gooien, ook al weet ik niet waar ik dat vandaan moet halen. Naast jeugdgezondheidszorg en seksuele gezondheid ... Volgens mij zitten we daar redelijk op één lijn. Het plan ligt er nog niet, dus ik verwacht dat het nog wat voldragener gaat worden.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb een vraag aan de VVD, want mij was ook opgevallen dat het onderzoek naar de consultatiebureaus relatief oud was. Er zijn in het kader van wijkgerichte ouderenzorg heel mooie pop-upconsultatiebureaus. Zou de VVD het met me eens zijn dat de staatssecretaris die zou moeten meenemen in zijn onderzoek? Ik heb het dus over de pop-upconsultatiebureaus in de wijkgerichte ouderenzorg.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik heb in ieder geval aan de staatssecretaris gevraagd om mijn motie er weer bij te pakken en hem niet als afgedaan te beschouwen. Ik hoef niet per se een gebouw of wat dan ook. Het gaat meer om de functie. Ik denk hierbij aan een functie voor ouderen die vergelijkbaar is met die voor de jeugd. Aan de ene kant heb je namelijk vaccinaties en aan de andere kant monitoring en meekijken met hoe mensen gezond kunnen blijven. Ik wacht even af wat de staatssecretaris als methodologie zou willen inzetten. Ik hoop op meer dan een vragenlijstonderzoekje.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Dat is fijn. Volgens mij zitten we daarin wel op één lijn. Ik heb nog een andere vraag, namelijk over de financiële paragraaf bij het Actieplan tegen vaperen. Die misten wij ook heel erg, omdat we nu niet duidelijk kunnen vergelijken of dit nu een bezuiniging is of echt een goede investering op het Actieplan tegen vaperen. Is dat ook de reden waarom u om de financiële paragraaf vraagt? Of wat is uw insteek, als coalitiepartij, om die

financiële paragraaf te willen hebben?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Het is eigenlijk een beetje een principe. Ik vind dat wij veel meer financiële paragrafen in beleidsbrieven moeten hebben. Serieus. Ik vind dat er veel te veel woorden en veel te weinig cijfers in staan. Als mevrouw Slagt-Tichelman denkt dat ik denk dat het een bezuiniging is, dan zeg ik nee. Vorig jaar is er bij de begroting een amendement van onder andere mijn hand aangenomen om juist de aanpak tegen vapes te versterken en ook om te overbruggen naar nog een verdere versterking. Ik verwacht daar dus wel wat van, maar zet het dan even in een tabel, denk ik dan.

De **voorzitter**:

Voor het overzicht. De volgende spreker is aan de beurt, namelijk mevrouw Paulusma van D66.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Dank u wel, voorzitter. Namens D66 spreek ik vandaag de diepe zorgen uit richting de staatssecretaris over de koers die dit kabinet vaart als het gaat om leefstijlpreventie. We hebben een gedeelde verantwoordelijkheid om mensen gezond te kunnen laten leven, maar daar hoort ook daadwerkelijke actie bij. Met dat kwartje wil ik dus niet alleen enthousiaste woorden horen, maar ook actie zien. Die actie missen we namelijk.

O, ik zie dat er wordt overlegd. Moet ik even wachten? Anders luistert de staatssecretaris misschien niet.

De **voorzitter**:

Ik wilde even afstemmen hoelang we ... Maar ga verder.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

We missen die actie. In de Voorjaarsnota zien we bijvoorbeeld niet het geld terug voor het RS-vaccin, niet voor het gordelroosvaccin en ook niet, ondanks alle mooie woorden van deze staatssecretaris, het geld voor het vervolgonderzoek voor vrouwen met dicht borstweefsel. Wat mij betreft is dat een grote gemiste kans.

Voorzitter. Gezondheid is niet alleen iets van het individu. Het is een publieke zaak. Preventie is daarbij ontzettend belangrijk. Maar toch zien we keer op keer dat er veel te weinig wordt geïnvesteerd, terwijl we weten dat elke euro die we investeren in preventie zich terugbetaalt. Niet alleen in levensjaren en in kwaliteit van leven, maar ook in lagere zorgkosten op de langere termijn. Het is dus niet alleen moreel juist om te doen, maar het is ook economisch verstandig om meer te investeren in preventie.

Voorzitter. Een andere kwestie die wat ons betreft meer aandacht verdient, en vooral die van het kabinet, is de kansenongelijkheid in Nederland. Deze kansenongelijkheid vertaalt zich namelijk rechtstreeks naar gezondheidsverschillen. Gezondheid mag niet afhangen van je inkomen, je opleidingsniveau of waar je woont of geboren bent. D66 wil dat er meer wordt gedaan om deze gezondheidsverschillen aan te pakken. Dat vraagt om een integrale aanpak en niet om losse plannen. Het moet gaan over een gezondere leefomgeving, betaalbaar gezond eten en een goede toegang tot zorg. De plannen die nu voorliggen, zijn wat D66 betreft veel te mager. Het lijkt wel alsof de ernst van het probleem niet gevoeld wordt door dit kabinet.

Wellicht is het onderwerp dat ik nu wil aanstippen niet helemaal passend voor dit debat, maar het is wel zeer urgent als het gaat om de kansengelijkheid. Dit kabinet heeft namelijk nog steeds nul euro vrijgemaakt voor pandemische paraatheid. Ook dat vergroot de kansenongelijkheid.

Voorzitter. Een ander belangrijk onderdeel van preventie is onze seksuele gezondheid. Dit werd ook al door een andere collega aangestipt. Goede seksuele voorlichting en toegang tot betrouwbare informatie over anticonceptie vormen een fundamenteel onderdeel van een gezonde en weerbare samenleving. Het is essentieel dat deze informatie beschikbaar is voor iedereen die hier behoefte aan heeft. Daarbij hoort ook het wegnemen van taboes en desinformatie. Mensen moeten zonder schaamte hun vragen durven te stellen. Dat moet kunnen met betrouwbare informatie en betrouwbare antwoorden.

Ik vraag hier echt om actie van de staatssecretaris. Want wat doet dit kabinet? Het laat grote onzekerheid bestaan over de hoogte van de financiering van de SPUK-gelden, terwijl seksuele hulpverlening zoals het aanbieden van soa-consulteren, gefinancierd met SPUK-gelden, zo belangrijk is voor de seksuele gezondheid. Een verlaging hiervan heeft negatieve gevolgen voor deze belangrijke vorm van preventie. Ik hoor heel graag een reactie van de staatssecretaris hierop.

Tot slot, voorzitter. De dalende vaccinatiegraad. Hierin trek ik samen op met mevrouw Tielen. Die is een gevolg van gebrekkige voorlichting en nalatig beleid. Wanneer mensen namelijk onvoldoende geïnformeerd worden, het vertrouwen in de overheid daalt en er vervolgens ook geen actief beleid is om desinformatie tegen te gaan, dan is het gevolg een verlaagde vaccinatiegraad waarmee de kans op uitbraken van ziektes die we ooit onder controle hadden, aanzienlijk toeneemt.

Ik maak me hier bijzonder veel zorgen over. We gaan namelijk met dit beleid terug naar een tijd waarin kinderen ziek worden en onnodig overlijden. Ik wil graag een reactie van de staatssecretaris, ook als het gaat om een actieve campagne en de navolging van een aantal plekken in Nederland die echt heel succesvol aan de bak zijn. Dat klinkt niet zo netjes, maar het zou heel fijn zijn als de staatssecretaris ervoor zorgt dat dat op alle plekken in Nederland gebeurt.

Voorzitter, ik zal afsluiten. Een gezonde samenleving begint bij een overheid die keuzes durft te maken en die gezondheidsverschillen verkleint. Ik zou heel graag willen dat deze staatssecretaris het ondernemerschap waarmee hij gisteren de show probeerde te stelen bij een talkshow, ook wat meer in zijn werk als staatssecretaris naar voren laat komen. Investeer in preventie en deze staatssecretaris houdt geld over, als hij maar durft.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Paulusma. We zijn aan het einde gekomen van de eerste termijn van de zijde van de Kamer. We gaan ongeveer een halfuur schorsen. We gaan weer verder om 11.45 uur. Ik zie u straks. Ik schors de vergadering.

De vergadering wordt van 11.14 uur tot 11.47 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Ik heropen de vergadering. We gaan luisteren naar staatssecretaris Karremans. We zijn aangekomen bij de eerste termijn van de zijde van het kabinet. Ik vraag de heer Karremans om ons even mee te nemen in de verdeling van de blokjes, als dat kan. Het woord is aan u.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dank, voorzitter. Ik ben volgegooid met kwartjes, dus daar gaan we, zou ik willen zeggen. Overigens waren dat kwartjes met verschillende boodschappen. De PVV vond dat ik veel te veel betuttelde. D66 vond het allemaal veel te mager. Dan weet ik een beetje waar ik zit.

Voorzitter. Maar in alle serieuzeheid: 14% van de jongeren in Nederland heeft op dit moment overgewicht, 25% van de jongeren heeft een ongezonde leefstijl. Te veel jongeren brengen tijd door achter schermen. Slechts 39% van de jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar voldoet aan de beweegrichtlijn. Dat is de situatie nu. En dan heb ik het nog niet eens over vaperen gehad. Van de kinderen tussen de 12 en 16 jaar vaperen namelijk 14,3%. Dat begint dus al in de brugklas. Die cijfers baren mij zorgen.

Maar ik moet ook zeggen dat de inzet op preventie in de afgelopen jaren wel heeft gewerkt. Zo dronken veel minder volwassenen overmatig alcohol en roken er veel minder Nederlanders dan vijf, tien of twintig jaar geleden. Ik moet zeggen dat dat zeker ook, of zelfs voornamelijk komt door de politieke inzet van partijen in deze Tweede Kamer in diezelfde tijd.

Maar er is nog veel werk aan de winkel. Daarom werk ik aan een nieuwe preventiestrategie. Daarbij heb ik één leidend principe: de gezonde keuze moet de makkelijke keuze worden. Dat is vaak niet het geval. In een gemiddelde dierentuin in Nederland, en zelfs bij een gemiddelde kinderboerderij in Nederland, krijgen de dieren over het algemeen gezonder eten dan de kinderen. Dat moet anders. Dagrecreatie is een van de omgevingen die ik in de preventiestrategie aanpak. Dat ga ik dus ook anders doen. Ik ga niet meer aanpakken volgens product, maar ik zet de omgeving centraal: de thuisomgeving, dagrecreatie en school. Dat heb ik ook in de brief gezegd. Op die manier kun je namelijk een veel meer samenhangende strategie maken. Ook wil je in de ene omgeving wat verder gaan dan in de andere omgeving. Dat is dus wat ik anders ga doen.

Voorzitter. Het klopt dat ik het met minder geld moet doen. Daardoor moet ik creatief te werk gaan en moet ik het ook vaak zoeken in maatregelen die misschien minder geld of geen geld kosten, want ik heb nu eenmaal te maken met een taakstelling en vooral met een terugval in tijdelijke middelen. Maar ik ben daar niet negatief over. Ik denk dat we daar nog steeds heel veel mee kunnen bereiken en dat er heel veel winst te boeken valt binnen de middelen die ik heb. Wat mij betreft staan de doelen die in het Nationaal Preventieakkoord zijn geformuleerd nog steeds zwaar overeind, ook al ga ik het anders aanpakken. Dat wilde ik ter inleiding zeggen. Ik ga naar de kopjes. Allereerst neem ik de Kamer mee in het onderwerp kindermarketing. Vervolgens komen publieke gezondheid, roken en vaperen, en leefstijl overig aan bod.

De kindermarketing. Het CDA had een vraag en een voorstel. Ik las het vanochtend ook op de website van RTL Nieuws. Het CDA wil samen met NSC neutrale verpakkingen en een totaalverbod op kindermarketing. Laat ik daar het volgende over zeggen. Ik vind zo'n totaalverbod veel te ver gaan, omdat je dan ook de chocoladepaashaas de nek omdraait. Ik noem dit voorbeeld omdat het een paar dagen geleden Pasen was. Ook verbied je dan bijvoorbeeld een afbeelding van sinterklaas op een zak pepernoten. Dat ga je dan voorkomen. Ik denk niet dat Nederland dat wil. Ik wil dat zelf ook niet. Dat zijn mooie tradities waar je je aan wil vasthouden. Ik ga dus niet mee in het voorstel van het CDA om de chocoladepaashaas de nek om te draaien.

Ik werk wel aan een voorstel om kindermarketing te beperken ten aanzien van ongezonde producten. Ik ga daar ook niet totaal neutrale verpakkingen van maken. De heer Krul stelde daar een vraag over. Daar ging de suggestie van de heer Crijns natuurlijk ook een beetje over, namelijk dat ze geen kleurtjes meer mogen bevatten. Nee, we gaan niet naar een zwart-witsamenleving toe. Tenminste, als het aan mij ligt. Maar ik denk wel dat je best beperkingen kunt stellen aan bepaalde technieken die nu heel bewust worden ingezet richting kinderen, die niet in staat zijn om rationele keuzes te maken omdat ze dat vermogen nog niet hebben. Dat gaat dan alleen om de verpakking, voor de goede orde. Dat gaat niet over de vorm of de inhoud van een product. Die zijn natuurlijk nog steeds verkrijgbaar. Het gaat enkel en alleen om het verpakkingje. Ik merk bij leveranciers en producenten dat zij begrijpen dat wij dit willen doen. Ik denk ook dat dat helemaal niet zo'n gek idee is, als het maar gericht is op kinderen en zolang je het maar niet in zijn totaliteit verbiedt. Dat zijn we ook niet van plan om te doen.

De heer Krul en mevrouw Jansen stelden de vraag: kan het niet sneller? Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor de vraag over het onderzoek dat ik doe naar aanleiding van de motie die mevrouw Jansen heeft ingediend om het aantal verkooppunten met betrekking tot roken en vaperen te beperken. U kunt ervan uitgaan dat ik zo snel ga als mogelijk. Maar als je een huis verbouwt en je aannemer zegt "ik moet het zorgvuldig doen", dan kun je zeggen dat dat uitstelgedrag is, maar je wil ook een stevig huis hebben. Dat geldt hier ook. Je wil goede, deugdelijke wetgeving hebben die uitvoerbaar en uiteindelijk ook handhaafbaar is, want anders heb je er helemaal niks aan. Dan kun je in mijn geval wel heel stoer zeggen "ik heb het er snel doorheen gejast" en "kijk eens hoe snel ik dat heb gedaan", maar dan is het effect vervolgens nihil. Dat wil ik niet.

Ik wil goede wetgeving die iets teweegbrengt voor de gezondheid van kinderen in Nederland. Ik ga zo snel als ik kan, maar er zitten ontzettend veel dilemma's in. Er zitten ook ontzettend veel uitvoeringstechnische vraagstukken in. Het is niet zo makkelijk als soms wordt voorgesteld met uitspraken als "verbied het maar gewoon helemaal", nog los van het feit dat de chocoladepaashaas dan verdwijnt, wat ik niet wenselijk vind. Je zit ook met een aantal uitvoeringskwesaties. Daar moet je dus zorgvuldig naar kijken. Dat ga ik ook doen. Ik moet natuurlijk ook een wetstraject doorlopen. Ik wil dat dit jaar in consultatie brengen. Dat betekent dat wanneer we ons deel van het werk gedaan hebben, we het uitgeven voor feedback van de buitenwereld. Dat wetstraject moet ik nou eenmaal zorgvuldig doorlopen. Dat vraagt de Kamer natuurlijk ook altijd van mij, want dat is nou eenmaal de wet.

Dan kom ik bij een vraag van de PVV, namelijk: zijn de ouders niet verantwoordelijk voor de marketing die gericht is op kinderen?

De **voorzitter**:

Ik heb een ...

Staatssecretaris **Karremans**:

Moeten zij niet goede gewoontes aanleren? Akkoord.

De **voorzitter**:

Ik heb een interruptie van de heer Krul.

De heer **Krul** (CDA):

"Laten we de chocoladepaashaas maar verbieden" is een mooi frame, maar dat is natuurlijk onzin. Wat de staatssecretaris met zijn voorstel doet, namelijk zich enkel richten op verpakkingen die voor kindermarketing gebruikt worden, slaat natuurlijk geen deuk in een pakje boter. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met het feit dat 40% van de YouTube-filmpjes of 40% van de filmpjes op social media die gericht zijn op kinderen, op dit moment ongezonde producten bevatten en dat kinderen daar enorm door worden beïnvloed? Hoe gaat de staatssecretaris dat probleem met zijn voorstel ondervangen?

Staatssecretaris **Karremans**:

Daar wil ik best antwoord op geven. Dat ga ik ook doen. Maar als de heer Krul zegt "ik wil een totaalverbod op kindermarketing" — dat is natuurlijk wel wat het geweest is — dan betekent dat, dat je een afbeelding van sinterklaas of van een piet van een pepernotenzak afhaalt. Dat is de keuze waar ik voor sta. De heer Krul van het CDA kiest ervoor om te zeggen: laten we het dan maar afschaffen. Dat is prima en dat is ook een politieke keuze. Ik kies daar niet voor, omdat ik denk dat ik de samenleving daar niet in meekrijg. Ik vind ook niet dat je dat moet doen.

Het punt over YouTube vind ik terecht. Ik probeer de tijd dat mijn dochter, die afgelopen dinsdag 4 is geworden, af en toe naar YouTube kijkt natuurlijk zo veel mogelijk te beperken. Dat zeg ik zowel vanuit mijn rol als vader als vanuit mijn rol als staatssecretaris. Ik zie weleens wat vanuit mijn ooghoek. Ik heb volgens mij ook weleens in deze Kamer gezegd dat ik letterlijk een filmpje heb gezien waarin stond "chocola is lekker en mango's zijn vies". Dat zag ik letterlijk. Ik heb gelijk op mijn ministerie gevraagd wat we hieraan kunnen doen. Dit nemen we ook mee in de kindermarketing.

Dat zal waarschijnlijk wel iets vergen van de mediawetgeving, want dat zit natuurlijk in een ander beleidsdomein. Dat zit voor een groot deel bij mijn collega van Onderwijs. Maar dat staat wel op mijn netvlies, omdat ik me daar zorgen over maak, net zoals over de marketing van ongezonde producten door influencers. Kinderen staan ook heel erg onder invloed van influencers. Ik ben zelf met influencers in gesprek gegaan over wat je kunt doen om daar veel meer balans in te brengen. Je kunt er misschien zelfs iets bij zetten of het simpelweg beperken. Ten aanzien van de kindermarketing zullen er natuurlijk ook in wettelijke zin beperkingen komen.

De **voorzitter**:

Voordat u naar de tweede interruptie gaat, is het goed om te weten dat ik begin met vier. Afhankelijk van de tijd kan er een vijfde bij komen. Dan weet u dat.

De heer **Krul** (CDA):

Ik kreeg een heel lang antwoord, maar eigenlijk kreeg ik mijn vraag terug. Op het allerlaatste zei de staatssecretaris: dat ga ik meenemen in de wetgeving op kindermarketing. Ik vroeg: wat dan? Wat gaat de staatssecretaris dan doen? Dit is precies ook het probleem. Wat de staatssecretaris wél voorstelt, namelijk zich richten op de verpakkingen, gaat geen deuk in een pakje boter slaan. Vervolgens gaan we een gesprek voeren met influencers en misschien de Mediawet nog aanpassen. Dat is allemaal vaagtaal.

Wat we wel gaan doen, gaat het verschil niet maken. Je kunt geen schotten plaatsen tussen wat er online gebeurt, wat er in de openbare ruimte gebeurt en wat er in de supermarkt gebeurt, omdat kinderen zich overal bevinden. Als je het Pokémon-figuurtje van de verpakkingen afhaalt in de supermarkt, dan zien ze het online wel. Er moet een integrale aanpak komen. Als de staatssecretaris al pleit voor zorgvuldige, doelmatige en effectieve wetgeving, dan moet het ook alles bevatten. Kan de staatssecretaris toezeggen dat deze wet dit allemaal gaat bevatten? Ik heb het over offline, online, influencers en social media.

Staatssecretaris Karremans:

Ja, volgens mij heb ik dat ook gezegd. Bij producten in de supermarkt, gaat het om verpakkingen. Dat wil ik even voor de goede orde zeggen. Als het gaat om online, dan gaat het natuurlijk niet om verpakkingen. Dan gaat het om marketing. Dus dat bevat het inderdaad ook. Maar ik ben dat aan het uitwerken en dat gebeurt zorgvuldig. Ik vind het dus te kort door de bocht als je "doe het maar gewoon" zegt.

Ik wil de heer Krul meegeven dat je dan inderdaad ook de chocoladepaashaas, de paaseieren en de kindermenu's de nek omdraait. Dat wil ik niet. Dat vergt dus een zorgvuldige afbakening in dat geheel. Daar ben ik mee bezig. Daar zitten heel veel dilemma's in. Daarbij moet je niet alleen kijken naar wat daarin wenselijk is en waar je de samenleving in meekrijgt, maar ook naar wat uiteindelijk standhoudt bij een rechter. Ga er maar van uit dat als wij dit invoeren, er dan tegen geprocedeerd zal worden, zoals we dat natuurlijk ook op andere terreinen zien. Dan wil je deugdelijke wetgeving hebben.

De heer Krul kan dan natuurlijk zeggen ... Ik heb begrip voor de urgentie. Die heb ik zelf ook. Dat moet ik er wel duidelijk bij zeggen. Maar het is niet zo makkelijk als het lijkt. Je moet dat dus zorgvuldig doen, juist om ervoor te zorgen dat het straks effect heeft.

De voorzitter:

Heeft u toch nog een interruptie?

De heer Krul (CDA):

Zeker. Er zijn gelukkig heel veel voorbeelden van wetgeving in andere landen waar dit al geregeld is. Zelfs de aanschaf is in sommige landen al verboden als het bijvoorbeeld om energiedrankjes gaat. Dat is zelfs binnen de EER al aan de gang. We kunnen dus veel meer dan de staatssecretaris doet geloven.

Maar ik wil toch even iets over marketing zeggen. Laat me even klip-en-klaar zijn. Op het moment dat marketing voor ongezond voedsel gericht is op het overtuigen van kinderen, want daar gaat het hier over ... Het gaat dus om marketing die gericht is op het overtuigen van kinderen voor een ongezond product. Dát moeten we aan banden leggen. Het frame "dan gaat de chocoladepaashaas eraan" is natuurlijk onzin. We

kunnen toch niet verdedigen dat marketing die specifiek gericht is op kinderen om ze ongezonde keuzes te laten maken, een goed idee is? De staatssecretaris zegt: we moeten de samenleving meekrijgen. De samenleving is hier allang klaar mee, want we zien een groot probleem in de gezondheid van jonge kinderen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ik zou het wel interessant vinden om een onderzoek te zien naar wat de samenleving ervan denkt of wat de CDA-kiezer ervan denkt, als we de kindermenu's gaan afschaffen of de afbeelding van sinterklaas of van lachende pieten van de pepernotenzakken halen. Ik wil het wel zien. Ik denk niet dat de samenleving daar vóór is. Ik in ieder geval niet. Het is de keuze aan de heer Krul om daar natuurlijk zelf een politieke afweging in te maken. Dat is natuurlijk helemaal prima. Daar zijn dit soort debatten ook voor. Maar ik zie dat niet.

Ik denk dat ik met de aanpak van kindermarketing zoals ik daar nu mee bezig ben, veel effect kan sorteren. Je ziet nu namelijk wat voor een invloed dat heeft op kleine kinderen. Dat ervaar ik zelf ook en dat heb ik bij de begrotingsbehandeling van VWS van afgelopen jaar ook gezegd. Die kinderen kunnen geen rationele afweging maken. Zij kunnen geen afwegingen maken zoals "dat is een ongezond product, maar ik ga straks wel even sporten" of "ik eet het in bepaalde mate en dan is het oké". Ik ben het volstrekt eens met wat mevrouw Tielen daarover zei. Als je gewoon met mate een aantal chocoladekoekjes eet, dan is dat helemaal geen probleem. Het gaat natuurlijk om een ongezonde totale leefstijl die echt een problematisch effect heeft. Maar ik denk dat wij met heel veel stappen die we nu zetten, waarmee we echt vooruitgang kunnen boeken, heel veel effect kunnen sorteren voor de gezondheid van kinderen. Gaan we alles verbieden? Nee. Dat zeg ik er heel duidelijk bij. Dat ga ik niet doen. Dat ga ik echt niet doen.

De **voorzitter**:

Meneer Krul, tot slot.

De heer **Krul** (CDA):

We hoeven het niet eens aan de samenleving zelf te vragen, want dat hebben we al gedaan. Sterker nog, het is zelfs aan kinderen zelf gevraagd, die verslaafd zijn aan bijvoorbeeld frisdrank. Die kinderen geven zelf aan: als ik in een winkel loop en ik zie het nieuwste drankje dat ik op TikTok heb gezien, dan wil ik het gewoon proberen, en voor ik het weet ben ik verslaafd. Of ze geven aan: de kleuren van bijvoorbeeld Fanta en de slogans zijn zo aantrekkelijk, ik wil ze eigenlijk allemaal geprobeerd hebben. Waarom is dat nou wél zo aantrekkelijk en waarom water niet? Waarom maken we dat niet leuk?

Als we al willen weten of de samenleving er rijp voor is, kinderen geven zelf aan: help ons, we raken verslaafd, niet alleen in de winkel, maar zeker ook door wat we online of op TikTok zien. Dat komt omdat marketing — de kleuren, de teksten en de smaken — gericht is op kinderen. Dat heeft niets te maken met een chocoladepaashaas. Dat heeft te maken met een hele slimme industrie. Ik ga de staatssecretaris nogmaals vragen of hij bereid is tot een integrale aanpak met een verbod op dit soort praktijken. We zien dat die gezondheidscrisis te groot is onder jonge kinderen, zoals de staatssecretaris zelf in zijn inleiding zo mooi verwoordde.

Staatssecretaris **Karremans**:

Er lopen wel een aantal dingen door elkaar. Ik ben — dat heb ik zelf aangekondigd — al maanden bezig met dat verbod op kindermarketing. Dat is een verbod. Als je een wet maakt, zet je niet in de wet: zou je je er alsjeblieft aan willen houden? Nee, dan is het gewoon: dit gaat niet meer en daar staat deze sanctie op. Dat even vooraf; daar ben ik mee bezig. De suggestie wekken dat ik daar nog van overtuigd moet worden of van de tactieken die door de industrie worden losgelaten op kinderen, is niet nodig. Ik hoef niet overtuigd te worden. Ik deel de urgentie van de heer Krul.

Dan over de vraag: waarom maken we water niet leuk? Ik ga geen bedrijven dwingen om bepaalde marketing te voeren of leuke figuurtjes te zetten op waterflesjes. We leven niet in zo'n economie waarin de staat voorschrijft hoe bedrijven hun producten moeten aanprijzen. Ik denk ook niet dat we daarnaartoe moeten. Ik ben het ermee eens dat je die ongezonde producten en de marketingtechnieken die een effect hebben op de keuze van kinderen — niet gedreven door de inhoud van het product maar door het figuurtje dat erop staat en hoe het wordt aangeprezen — aan banden wil leggen. Daar ben ik mee bezig.

Dat is niet alleen in de supermarkt, maar ook online en op andere plekken, want dat is waar marketing plaatsvindt. Ik heb net ook al het voorbeeld van YouTube genoemd. Ik zeg daar wel bij dat je daar soms meerderde vormen van wetgeving voor nodig zal hebben. Als je iets op YouTube wil aanpassen, dan moet je de Mediawet aanpassen. Zo simpel is het en zo ingewikkeld tegelijkertijd, zeg ik er maar even bij. Ik ben er wel mee bezig.

De voorzitter:

Eerst de heer Crijns nog en daarna mevrouw Daniëlle Jansen. Ja, ik heb u gezien.

De heer Crijns (PVV):

Ik wil even een stapje terug. Niet over de kindermarketing, niet over de betutteling et cetera, maar ik wil even een stapje terug. U gaf aan dat u met een motie van mevrouw Jansen aan de slag bent om die tabakspeciaalzaken naar voren te halen, naar 2028. U zei zelfs dat u daar heel hard mee bezig bent. Wat mij tegen de borst stuit, is dat minister Keijzer en staatssecretaris Blokhuis toentertijd een keiharde afspraak hebben gemaakt: 2024, 2030 en 2032 waren datums waar mensen zich op konden voorbereiden. Nu hebben we een motie van mevrouw Jansen die de spelregels in één keer verandert. Hoe betrouwbaar komen wij als overheid over op de ondernemers die tijd nodig hadden of kregen om bepaalde zaken te regelen? Hoe betrouwbaar komen we over als we nu in één keer de spelregels veranderen?

Staatssecretaris Karremans:

Het is denk ik een mooi bruggetje naar het blokje roken en vaperen, want het blokje kindermarketing had ik nu volgens mij gehad. Ik stel voor dat ik de vraag ... U gaat over de orde natuurlijk.

De voorzitter:

Ja, dat ga ik zeker. Ik zag al dat u een volgend mapje had gepakt. Ik wil eerst nog even naar de interruptie van de heer Crijns, van Daniëlle Jansen en van mevrouw Paulusma. Even kijken op welk blok die slaan en dan gaan we rustig naar het volgende blok. Eerst de heer Crijns nog.

De heer **Crijns** (PVV):

Laten mevrouw Jansen en mevrouw Paulusma hun vraag maar stellen, dan kan de heer Karremans mijn vraag in het blokje roken en vpen behandelen.

De **voorzitter**:

Precies. Dat lijkt me heel goed, dan doen we dat. Dan gaan we eerst naar Daniëlle Jansen.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik vind het iets te gemakkelijk gaan met de marketing, waarbij nu al tien keer is gezegd dat wij hiermee de paashaas om zeep helpen. Dat blijft natuurlijk het frame. Als we een onderzoek gaan doen of mensen de paashaas met de kleurige papiertjes uit het assortiment willen, ga dan ook gelijk vragen of mensen met zoveel overgewicht in de samenleving willen leven. Zijn mensen gelukkig met het percentage mensen dat overgewicht heeft? Stel die vraag dan ook, want ik denk dat ze daar ook niet blij mee zijn. Als je kijkt naar belangen, dan vind ik dat je beide belangen mee moet nemen.

Het punt is dat we met bepaalde maatregelen ... We weten gewoon dat het minimaliseren, dat een verbod op marketing een van de meest effectieve maatregelen is. Als je dat half aanpakt, dan kan je ook verwachten dat er halve effecten komen. Ik ben bang dat met deze maatregel van de staatssecretaris, hoe goed ik de stap ook vind, er jaren van goed proberen overheen gaan, terwijl het echt weer onvoldoende teweeg zal brengen. Daar zit mijn zorg. Waarom ga je niet, zoals in sommige andere landen, rigoureuzer aan het werk?

Staatssecretaris **Karremans**:

Even over het laatste, want er werd ook iets gezegd over het verbod, over die andere landen. Die andere landen zijn er niet of nauwelijks. Er wordt bijvoorbeeld als het gaat over social media heel makkelijk naar anderen landen verwezen. Dan zoeken wij het uit en dan blijkt het vaak, in 99% van de gevallen, helemaal niet zo te zijn als wordt voorgesteld. Ook in Polen kan je nog steeds energydrinks kopen. Ook rookvrije terrassen in België zijn nog helemaal geen gelopen race. Ik heb de minister van Volksgezondheid daar vorige maand in Warschau op de informele EU-top van gezondheidsministers over gesproken. Ik was daar omdat er ook veel preventieonderwerpen aan de orde waren en ik daar ook veel op aan het drukken ben. Hij zegt dat het nog helemaal geen gelopen race is. Spanje is precies hetzelfde verhaal. Het is helemaal niet zo dat er in België morgen rookvrije terrassen worden ingevoerd, zoals net wel werd genoemd. Ik ben altijd bereid om te kijken naar andere landen, omdat je natuurlijk ook met Europese wetgeving te maken hebt, en ik ben altijd bereid daarvan te leren. Dat doe ik ook graag. Ik ben ook bereid om andere voorbeelden te volgen.

Maar als ik bijvoorbeeld kijk naar antirookbeleid — om maar een voorbeeld te noemen — dan lopen we in Nederland by far voor op de rest. Als het een touretappe zou zijn, zijn wij bezig met de laatste bocht van de Alpe d'Huez terwijl de rest nog beneden aan de berg staat. Dat heeft ook grenseffecten, zeg ik er gelijk bij. Een heel groot deel van mijn lobby in Europa is bijvoorbeeld gericht op het verhogen van de accijns in omliggende landen om grensoverschrijdende verkoop te beperken. Alleen de mensen daar, de parlementariërs en de bewindspersonen, gaan over hun eigen wetgeving. Dat kan ik niet voor hen bepalen, maar ik probeer er natuurlijk wel invloed op uit te oefenen. Dat lukt soms, maar vaak ook niet.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Mevrouw Jansen nog een tweede? Anders de heer Krul. U bent er al intussen, maar u voelt zich aangesproken. Een punt van orde, zeg ik dan maar.

De heer **Krul** (CDA):

Ja, want volgens mij reageert de staatssecretaris nu op mijn inbreng, want ik heb gevraagd naar andere landen en krijg nu te horen dat het niet klopt. Dus heel kort: zou de staatssecretaris in tweede termijn kunnen aangeven hoe het met de verkoop van energiedrankjes zit in Roemenië, Hongarije, Litouwen en Letland? Het kan in tweede termijn.

De **voorzitter**:

Het mag in tweede termijn, het mag ook nu.

Staatssecretaris **Karremans**:

Nogmaals, ik ben natuurlijk de eerste om toe te geven als het wel zo is. Alleen mijn ervaring is dat er heel vaak heel stellig ook in deze Kamer wordt geroepen: ja, in een ander land is het zo. Dan zoeken we het op en soms is het wel het geval, maar heel vaak ook niet. Als het wel zo is, dan wil ik ernaar kijken. Soms is het wetgeving in voorbereiding en is het nog niet naar het parlement. Dat was overigens ook het geval in Nieuw-Zeeland ten aanzien van die leeftijdsgrens voor roken. Dat hebben ze toen voorgesteld en het is alweer ... Nee, ik wijs niet, maar het is alweer van de baan hè? Ik wil het wel even in perspectief zetten.

Natuurlijk ga ik met alle liefde uitzoeken wat er in andere landen gebeurt ten aanzien van energydrinks. Overigens kom ik zo nog terug op de vragen over energydrinks. Ik wil er alleen maar mee gezegd hebben dat wij in Nederland echt op heel veel terreinen vooroplopen als het gaat om het beperken van marketing en van verkoop van ongezonde producten.

De **voorzitter**:

Dan mevrouw Paulusma.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik deel de zorgen die de staatssecretaris al een aantal keer heeft aangehaald rondom influencers op social media. Je zou wat op YouTube gebeurt er ook onder kunnen scharen. Ik had daar ook vragen op het gebied van seksuele gezondheid over gesteld. Ik hoor de staatssecretaris al een aantal keren zeggen dat hij ermee aan de slag gaat, maar ik ben nu toch wel zover dat ik denk: waarmee? Wat wordt dan het actieplan en wanneer kunnen we dat verwachten, want anders gaat er geen actie komen van deze staatssecretaris.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat is een terechte vraag. Dat is natuurlijk de urgentie die ik zelf ook heb en voel. Mevrouw Paulusma heeft het natuurlijk over desinformatie die er is over vaccins, seksuele gezondheid en ook over eetgewoonten, zeg ik er maar even bij. Dat raakt heel veel onderwerpen van mijn portefeuille echt in het hart. Mevrouw Paulusma had een heel terecht punt over de vaccinatiegraad. Die zorgen over de dalende vaccinatiegraad in bepaalde wijken deel ik compleet met haar. Die deel ik echt compleet. We weten ook

dat dat voor een groot deel komt door desinformatie op social media.

Ik wacht nu met ontzettend veel smart op een onderzoek van Binnenlandse Zaken dat als het goed is — dat is de afspraak die er is gemaakt — voor mij inzichtelijk maakt welke tools ik heb om dat te kunnen aanpakken. Als ik het heb, dan ben ik de dag erna aan de slag om dat verder uit te werken voor mijn portefeuille. Ik denk dat ik daarmee heel veel kan voorkomen als het gaat om een dalende vaccinatiegraad, waarvan we de gevolgen zien, en om de informatie over seksuele gezondheid, waarvan we de gevolgen in bijvoorbeeld anticonceptiegebruik zien. Kort gezegd, ik wacht dat onderzoek af. Ik verwacht het in mei of juni, dus volgende maand of de maand erna. Ik zal de Kamer dan direct informeren wat we ermee gaan doen.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Dat is dus voor het reces?

Staatssecretaris **Karremans**:
De planning, zoals nu bekend, is inderdaad voor het zomerreces.

De **voorzitter**:
Die noteren we. Er komt straks nog een mogelijkheid voor de heer Crijns om door te gaan op het punt waar de staatssecretaris nog op gaat antwoorden. U heeft het opgeschreven? Check.

Dan vraag ik de staatssecretaris om de brug te maken naar het volgende blok. En dat is?

Staatssecretaris **Karremans**:
Roken en vaperen.

De **voorzitter**:
Check. Dan gaat de heer Crijns nu wel weer wat zeggen?

De heer **Crijns** (PVV):
Volgens mij had de staatssecretaris nog een vraag van mij over de opvoeding van kinderen met marketing.

Staatssecretaris **Karremans**:
Natuurlijk is dat ook de verantwoordelijkheid van de ouders, misschien wel in de eerste plaats. Die verantwoordelijkheid moet je daar laten, zo zie ik het. Je moet mensen vooral naast een ongezonde ook een gezonde keuze bieden. Het probleem is dat die gezonde keuze er vaak niet is. Ga naar een willekeurige dagattractie. Het meest gezonde dat je kunt krijgen is een tosti, terwijl je ook een appel kunt aanbieden of een banaan. Heel veel ouders willen dat misschien wel kopen voor hun kinderen, maar dan kan het vaak niet. Als ze alsnog kiezen voor die ongezonde optie: ja goed, het blijft uiteindelijk hun eigen keuze. Ik vind wel dat je als overheid zo goed mogelijk de randvoorwaarden moet schetsen, zonder te treden in de keuzevrijheid van mensen.

Als het gaat om marketing die alleen is gericht op kinderen, die niet in staat zijn een rationele, eigen, goede afweging te maken, dan vind ik dat daar meer een taak ligt voor de overheid. Gaan we daar de boel rigoureuus verbieden? Nee, dat gaan we niet doen. Ik

heb net ook al aangegeven waarin ik verschil van mening met de heer Krul. Hij zegt: die chocoladepaashaas is een frame. Dat is het helaas niet, want dat is wel het gevolg. Poppetjes van sinterklaas en de kerstman: dat is ook allemaal marketing. Dus waar trek je dan de grens? Ik probeer ook te schetsen wat het dilemma is bij het maken van dergelijke wetgeving. Ik denk niet dat het helpt om in een keer rigoureuus te zeggen: we doen het allemaal niet meer. Zo zit ik niet in de wedstrijd, maar ik denk wel dat er een rol voor de overheid ligt bij het beperken van bepaalde marketingtechnieken.

De voorzitter:

Mevrouw Tielen hierop?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik kijk uit naar het concretere plan van de staatssecretaris, maar ik twijfel nu wel een beetje over de paraplu daarvoor. De staatssecretaris zegt: gezonde keuzes moeten makkelijker zijn. Dat snap ik op zichzelf heel goed en het is ook niet verkeerd, denk ik. Alleen als je een tosti gaat vergelijken met een appel, alsof het gezond is als je alleen maar appels en bananen eet ... Dat is het ingewikkelde van voeding. Je hebt heel veel verschillende dingen nodig. Dus de vraag is of dit dan de juiste koers is of dat we het veel meer moeten hebben over wat de staatssecretaris ook zei: met mate. Elke dag een koekje is helemaal niet zo erg, al is het er maar één. Met elke dag een familiezak chips, begint het aardig uit de band te lopen. Het is niet zomaar te snijden in wit of zwart. Volgens mij zei de staatssecretaris zelf ook iets over knippen. Laten we wel, laten we geen ... Nou ja, ik weet niet zo goed welke woorden ik eraan moet geven.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ik kan er wel wat woorden aan wijden. Ik ben het eens met mevrouw Tielen, maar het is natuurlijk ook én-én. Aan de ene kant is het zo dat je een tosti niet moet vergelijken met een appel, daar ben ik het mee eens. Maar ik zie ook een heel groot verschil in de dagrecreatie waar ik kom, in de leeftijdsfase waarin ik nu zit. Bij sommige dagrecreatie kan je alleen maar hamburgers krijgen en patat en bij andere heb je ook een happymealachtige box met boterhammen erin. Je hoeft dat dan niet te kopen en ik ga het ook niet verplichten, maar ik wil wel afspraken maken met de dagrecreatie of we er ook voor kunnen zorgen dat we naast die ongezonde voeding een gezond alternatief hebben. Dan kunnen mensen natuurlijk alsnog kiezen voor wat ze willen, maar ik zou graag willen dat die alternatieven naast elkaar staan.

Zo zit ik in de wedstrijd en daarmee wil ik inderdaad de gezonde keuze de makkelijke keuze maken. Op dit moment is er vaak geen gezonde keuze, en dat is eigenlijk mijn punt. Mensen die willen kiezen voor een gezond product hebben die keuze nu ook niet. Als het gaat om de vrijheid die zij behoeven, dan moet ik er ook voor die mensen zijn.

Dan toch echt roken en vaperen. Dat is de derde poging om eraan te beginnen. Allereerst de vraag van de heer Crijns: ben je een betrouwbare overheid als je de invoeringsdatum van de overgang naar alleen tabakspeciaalzaken vervroegt? Ik heb natuurlijk ook die motie ontraden in de Kamer, precies met deze argumentatie. Ik denk niet dat het een goed idee is. Maar goed, uiteindelijk heeft een meerderheid voor die motie gestemd en dat is een politiek feit.

In reactie op het feit dat die motie is aangenomen, heb ik gezegd dat ik wel zorgen heb. Ten eerste over de juridische houdbaarheid, want je komt ook aan eigendomsrecht. Je

hebt als overheid eerst iets anders gecommuniceerd. Dat is met alle partijen afgesproken en iedereen is daarmee akkoord: we gaan het op deze termijn afbouwen. Toch ga je opeens, eigenlijk met een pennenstreek, zeggen: we gaan het toch anders doen. Ben je een betrouwbare overheid als je dat zou doen? In mijn optiek ben je dat niet, en dat is ook mijn argumentatie geweest. Ik wil weten wat daar de juridische consequenties van zijn. Daarom heb ik de landsadvocaat daarover om advies gevraagd. Als dat bepaalde financiële gevolgen heeft, vind ik dat de Kamer dat ook moet weten en dan moet er ook dekking voor komen. Dat is één.

Twee. Ik wil ook weten wat voor invloed dat heeft op de illegale handel. Zoals de heer Crijns van mij gewend is, zit ik pragmatisch in de wedstrijd. Ik ben niet getrouwd met maatregelen. Ik ben getrouwd met resultaten. Ik wil dat er resultaat is. Als je vervolgens ziet, als dat al het geval zou zijn, dat mensen vooral veel illegale sigaretten gaan roken maar dat de rookprevalentie, met een duur woord, niet afneemt, wie heeft dan gewonnen? Ik wil dat dus eerst onderzoeken en dat wil ik ook aan de Kamer voorleggen.

De voorzitter:

Ik heb een interruptie van mevrouw Jansen.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Over die betrouwbare overheid. Daar zitten natuurlijk twee kanten aan. Mijn vraag aan de staatssecretaris is: in hoeverre ben je een betrouwbare overheid als je bij voorbaat al weet dat je de doelen uit het Nationaal Preventieakkoord niet gaat halen? Het RIVM heeft gezegd dat er aanvullende maatregelen moeten komen en dat dit een hele effectieve maatregel is. In hoeverre ben je een betrouwbare overheid als je de volksgezondheid in feite minder waard vindt dan het lot van de ondernemers?

Ik heb het net ook al genoemd: ik zie toch wel raakvlakken met andere thema's waarbij de overheid toch in één keer een andere koers vaart, omdat het belang van de volksgezondheid vooropstaat en omdat het belang van de mensen die erbij betrokken zijn vooropstaat. Waarom kan het op het ene terrein wel tot een koersswitch van de overheid leiden, en vrij gemakkelijk, en op het andere terrein niet, terwijl daar de schade voor de volksgezondheid veel groter is?

Staatssecretaris Karremans:

Voorzitter. Even twee dingen daarover. Een. Mevrouw Jansen zegt: het is een effectieve maatregel. Dat is nog maar de vraag. Dat laat ik precies uitzoeken. Je zou ook kunnen zeggen: wat is ertegen om dat eerst in kaart te brengen? Je wil gewoon weten wat dat doet.

Twee. De rookvrije generatie. Dat doel hebben we gesteld op 2040. Die maatregel zou nu ingaan in 2032, dus acht jaar voordat we het doel willen bereiken. Als je zegt we willen het alleen vier jaar eerder bereiken, dan bereik je uiteindelijk nog steeds met de huidige tijdslijn hetzelfde effect op deze maatregel ver voor de datum van 2040. Daarover denk ik: je bent je dan eigenlijk heel erg aan het blindstaren op een hele korte termijn. We werken toe naar het beperken van verkooppunten, maar je wil ondernemers daar ook de mogelijkheid voor geven, zoals we ook met supermarkten hebben gedaan, om hun businessmodel daarop aan te passen. Maar we zijn er wel heel duidelijk over: we gaan het wel beperken, maar je hebt zo lang de tijd om dat te doen. Ik vind het lastig om nu te zeggen: in plaats van over zeven jaar is het nu over drie jaar. Dat vind ik toch

ingewikkeld. Maar de motie is aangenomen en ik laat de gevolgen ervan onderzoeken.

De **voorzitter**:

Staatssecretaris, vervolgt u uw betoog.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan een vraag van de heer Krul over de rookvrije terrassen. Het CDA heeft daar blijkbaar samen met GroenLinks een initiatiefvoorstel voor ingediend. Ik ken het CDA-raadslid goed; er is er nog één over in Rotterdam. Het is ook een vriend van mij. Die was overigens lid van GroenLinks, voordat hij lid werd van het CDA. Die samenwerking verbaast mij ook weer niet helemaal. Het is mooi. Uiteindelijk kunnen ondernemers ervoor kiezen om een rookvrij terras in te stellen. Ik juich dat ook toe en ik volg ook de ontwikkelingen in België en Spanje, waar het, nogmaals, geen gelopen race is, maar waar men het wel onderzoekt. Ik heb de minister zelf gesproken. Daar ga ik natuurlijk met interesse naar kijken.

Dan ...

De **voorzitter**:

Mevrouw Jansen.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Bij nader inzien is een deel van mijn vorige vraag niet beantwoord. Als het goed is, prop ik hem nog in de vorige interruptie. Een deel van de vraag was waarom er onderscheid wordt gemaakt in maatregelen en dat er bij sommige thema's wel vrij gemakkelijk een koersverandering van de overheid is en bij andere niet. Daar zou ik nog graag een antwoord op willen krijgen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ik ben dan ten eerste wel benieuwd waar het om gaat. En ten tweede moet ik dan wel weten of het effectief is. Dat is dus mijn hele punt. Dat wil ik dus onderzoeken. Dat is wat ik nu doe naar aanleiding van de motie om dat te vervroegen. Daar gaat het om: of het niet sneller leidt tot illegale handel.

Dat die maatregel effectief is om het aantal verkooppunten te beperken, is waarom we die maatregel invoeren. De vraag is of als je het eerder doet dat niet een heel ongewenst effect heeft op illegale handel, omdat je dan de boel overvalt en het sneller richting de illegale handel gaat. Dat ben ik aan het onderzoeken. Ik denk dat mevrouw Jansen hetzelfde doel nastreeft als ik op dat punt. Maar dat wil ik eerst weten. Nogmaals, ik zit niet dogmatisch in de wedstrijd qua maatregelen. Ik zit dogmatisch in de wedstrijd qua resultaat. Daar gaat het mij om.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik heb nog steeds geen antwoord op het verschil in thema's als het gaat om de koers. Ik heb net een thema genoemd: vuurwerk. Het gaat niet over het vuurwerkverbod, maar over de koerswijziging op basis van hetgeen er in de maatschappij gebeurt; de gevolgen voor de volksgezondheid, de gevolgen voor druk op het systeem. Waarom kan er bij één thema wel vrij gemakkelijk een koerswijziging plaatsvinden en bij andere thema's niet?

De **voorzitter**:

Tot slot op dit punt.

Staatssecretaris **Karremans**:

Volgens mij is dat vuurwerkverbod niet ingestoken vanuit volksgezondheid. Dat ten eerste. Ten tweede is het ook uit de Kamer gekomen en wordt daar nu ook een uitvoeringstoets op gedaan in hoeverre dat mogelijk is. In feite zit je daar in eenzelfde fase. Dat is niet heel veel anders dan wat we hier aan het doen zijn, want ook deze motie ten aanzien van het vervroegen van de beperking van het aantal verkooppunten kwam uit de Kamer. Ik zie die vergelijking niet helemaal als ik eerlijk ben.

Voorzitter. Dan de vraag van het CDA over hoe het gaat met het onderzoek naar de tabaksheffing. Ik verwacht de Kamer voor het eind van het jaar daarover te informeren, zoals ik eerder heb aangegeven. Dus dat zal ik doen.

Dan de vraag van NSC over de handhaving door de NVWA bij verkooppunten. Hoe ga ik de toenemende druk op de NVWA aanpakken? We hebben natuurlijk heel veel meer geld; ook een amendement van de hand van mevrouw Tielen bij de vorige begroting, geloof ik. Er gaat 3 miljoen extra naar de NVWA voor handhaving. Ik heb dat ook structureel gemaakt. Er komt daar dus meer geld en capaciteit bij. Ze zijn nu al bezig met het aannemen van meer mensen, maar het moet ook makkelijker worden in de handhaving. We hebben al een aantal stappen gezet om het makkelijker te maken in de handhaving. Ik geloof dat de NVWA nu al dik over de 200.000 vapes in beslag heeft genomen dit jaar. Dat kon voor 1 januari niet. Het gaat hartstikke goed.

Daarnaast werk ik ook aan betere wetgeving voor het handhaven van het onlineverkoopverbod. Op dit moment moet er een koop vastgesteld worden. Je kan je voorstellen dat het heel lastig is. Je moet dan eigenlijk alles wat online wordt aangeboden zelf of met mysteryshoppers aanschaffen. Dat gaat natuurlijk niet. We willen alleen al het aanbieden van online illegale vapes strafbaar maken. Daarvoor maken we nu wetgeving. Dat zal ook het handhaven voor de NVWA natuurlijk veel makkelijker maken. Dus het is deels capaciteit, dat is geregeld met geld, en deels wetgeving.

Dan de vraag van mevrouw Jansen over de motie. Die is net al aan de orde geweest in het interruptiedebatje over de speciaalzaken.

Dan vraagt de GroenLinks-Partij van de Arbeid of ik alle maatregelen in het actieplan vpen kan doorzetten. Gaat dit niet ten koste van andere zaken van Trimbos, bijvoorbeeld het project van Trimbos om het stoppen met roken beter te borgen in de curricula van zorgopleidingen? In het actieplan staat over vpen dat er in 2025 €300.000 extra beschikbaar is voor het Trimbos-instituut. Dat komt ten goede aan het onderzoek naar hulp bij het stoppen met vpen. Deze middelen gaan niet ten koste van de middelen die eerder voor roken gereserveerd waren bij het Trimbos-instituut. Dat is dus extra.

Hoe staat het met de uitvoering van de motie-Dobbe over het minder verslavend maken van sigaretten? Daar staan een aantal interessante opties in. We zijn nu bezig dat te onderzoeken en uit te werken.

Dan financiën met betrekking tot vpen. Er is structureel 3 miljoen voor de handhaving.

Het is natuurlijk vooral het handhavingsdeel dat veel geld kost. Daarnaast is er extra geld gereserveerd voor het Trimbos-instituut om mensen te helpen bij het stoppen met vaperen en om daar een betere kennisdeling op te zetten voor professionals. Volgens mij stonden er wel concrete doelen in dat actieplan. We moeten van 14,3% naar max 12% in 2027 en max 10% in 2028. Dat is vrij concreet, denk ik. Er stond geen tabel met financiën bij. Die heb ik wel hierna toegelicht in de Kamer. Als de Kamer daar behoefte aan heeft, kan ik dat nog eventjes uitsplitsen. Het is niet heel uitgebreid. Als de Kamer daar prijs op stelt, dan kan dat.

De voorzitter:

Heeft u daar enige ... Voor de zomer of? Het kan snel en komt gewoon onze kant op. Voordat u doorgaat, heeft u een interruptie van mevrouw Slagt-Tichelman.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Heel fijn dat we een overzicht krijgen van de financiële aanpak van het Actieplan tegen vaperen. Zouden we daarnaast ook regelmatig geüpdatet kunnen worden over hoeveel illegale vapes er in beslag worden genomen? In januari kregen we er een brief over. Nu wordt er soms met getallen gestrooid, maar ik zou daar als Kamer heel graag zicht op blijven hebben. Kan toegezegd worden dat dat twee keer per jaar gebeurt?

Staatssecretaris **Karremans:**

Ja, dat kan. De NVWA maakt dat ook vaak publiek. Het is publieke informatie. Als de Kamer dat wil, kan ik natuurlijk één keer per halfjaar even een briefje sturen met de stand van zaken ten aanzien van de handhaving. Dat lijkt me prima. En we meten één keer per jaar het aantal kinderen dat vapet. Dat doen we niet vaker dan één keer per jaar. Daar zal ik de Kamer vanzelfsprekend ook over informeren, net als over eventuele nieuwe maatregelen die we willen nemen ten aanzien van het vaperen. Ik heb ook bij de lancering van het actieplan gezegd dat het geen statisch document is. We blijven kijken naar nieuwe mogelijkheden en nieuwe maatregelen, die we kunnen nemen, ook geïnspireerd door het buitenland, zeg ik er gelijk bij.

Dan de vraag van de heer Crijns over de beperking van het aantal verkooppunten of de leeftijdsgrens. Hij begon er net al even over. Dat heb ik inderdaad in het Actieplan tegen vaperen gezet. Dat is een verkenning. Het is helemaal geen besluit om dat te doen. Het is een verkenning om te kijken wat het zou betekenen.

Hoe staat het met de motie-Dobbe/Krul over het kopen van vapes online? We zijn druk bezig met de uitvoering. Ik ben ook bezig met collega's in andere Europese landen. Ik heb een alliantie gevormd met twaalf andere Europese landen om de grensoverschrijdende verkoop van vapes aan te pakken. Dat helpt, omdat je met elkaar moet optrekken om het op de agenda van de Gezondheidsraad te zetten. We werken daar hard aan en het gaat de goede kant op. Veel energie, ook politiek, is daarop gericht, ook in andere landen.

Dat was de laatste vraag, want die ging over de cijfers van vaperen en de financiën en ik heb de Kamer net toegezegd die te sturen. Dit was dus het blokje vaperen/roken.

De voorzitter:

Dank u wel. Eerst Daniëlle Jansen en dan mevrouw Paulusma.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Volgens mij heb ik nog drie vragen openstaan. Op basis waarvan wordt het besluit genomen of mijn motie wel of niet wordt uitgevoerd? Wordt in het advies expliciet gekeken naar de volksgezondheidsgevolgen van uitstel en niet alleen naar de gevolgen voor de ondernemers? Wanneer worden het onderzoek en het advies afgerond?

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat is op voorhand natuurlijk lastig te zeggen. Ik weet niet wat er uit het onderzoek gaat komen. Ik kan niet van tevoren zeggen: als het dit is, doen we het wel of doen we het niet. Ik wil het wegen op het moment dat het er ligt. Dat is een totaalweging en daarin kunnen we de volksgezondheid ook meenemen, vanzelfsprekend, want die nemen we altijd mee in de overwegingen die we maken. Maar je wordt net zo ziek van een illegale sigaret als van een legale sigaret, soms misschien nog wel zieker. Dat is ook de realiteit van dat verhaal.

De **voorzitter**:

Ja.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik mis antwoorden.

De **voorzitter**:

Het kan ook zijn dat u het er niet mee eens bent.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik mis een antwoord op de vraag naar de oplevering van het rapport. En ik hoor een toezegging dat er binnen het advies ook gekeken wordt naar de gevolgen voor de volksgezondheid door uitstel. Dat was mijn vraag.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja, tot zover dat zou kunnen. Ik neem het altijd mee. Ik ben staatssecretaris van Volksgezondheid, dus dat is de reden waarom we dingen doen. Ik zal het zeker meenemen in de mate waarin ik dat kan doen. Ik heb al eerder gecommuniceerd dat het onderzoek in het najaar naar de Kamer komt. Ik veronderstelde dat die kennis er was. Ik zal dat nogmaals bevestigen.

De **voorzitter**:

Wilde u zeggen dat het al was gepland dat de brief in het najaar onze kant op zou komen? Dan is het geen nieuwe toezegging, maar is het wel goed om het even te melden.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik kan het gemist hebben, maar ik had opgeschreven: kindermarketing en dan publieke gezondheid. O? Het is de schuld van de PVV.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat is een keer wat anders dan de schuld van de VVD, want dat is normaal.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Het klinkt wel heel erg hetzelfde.

De **voorzitter**:

Dat allemaal gezegd hebbende, gaat u verder met publieke gezondheid.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan ga ik door met publieke gezondheid. Hoe gaat de staatssecretaris domeinoverstijgende samenwerkingen en ketenaanpakken duurzaam stimuleren? Dat is een prachtige volzin van mevrouw Slagt-Tichelman. Die hoor je inderdaad niet aan de keukentafel, zeg ik even tegelijk tegen mevrouw Tielen, maar natuurlijk wel hier in dit commissiedebat. We praten nu over de landelijke dekking met de GALA-partijen, ook in het kader van het AZWA. Daar komt het AZWA weer, hoor ik mevrouw Paulusma denken, maar dat is inderdaad wel het antwoord op de vraag. Daarover wordt dus gesproken in het kader van het AZWA.

Dan over de concrete doelen om deze gezondheidsverschillen te verkleinen. We hebben al een beleidsagenda naar de Kamer gestuurd over gezondheid in alle beleidsdomeinen. Het is goed om te benadrukken dat heel veel van wat in de zorg belandt, niet in de zorg begint. Veel preventie moet vooral buiten het zorgdomein plaatsvinden. Ik werk daaraan met andere ministeries en met andere collega's in het kabinet. We hebben nu die agenda gestuurd met de visie die we daarop hebben en, een beetje hoog over, de doelen. De concretisering daarvan zal plaatsvinden in de voortgangsrapportage die u voor het einde van het jaar ontvangt.

Dan de vraag van de PVV over mentale gezondheid. Wat is er misgegaan in de samenleving dat zo veel kinderen psychische klachten hebben? Met een aantal van deze Kamerleden hebben we straks een tweeminutendebat in de plenaire zaal over de ggz. Dat is ook in een commissiedebat aan de orde geweest. Er zijn veel oorzaken waarom kinderen en jongeren mentale klachten hebben. Dat is een groot probleem, zeg ik er gelijk bij. Het RIVM doet hier jaarlijks onderzoek naar. Als de heer Crijns hier meer over wil weten, verwijs ik gemakshalve daarnaar. Ook is het Verwey-Jonker Instituut gevraagd een onderzoek te doen naar trendverschillen tussen jongens en meisjes, want daarin zien we echt een heel groot verschil. Het resultaat hiervan komt voor de zomer. Daar kijken we dus ook naar.

De heer **Crijns** (PVV):

Ik heb het vorig jaar ook over mentale gezondheid gehad, ook met jongeren en ouders. De vorige staatssecretaris, Van Ooijen, heb ik gevraagd naar de STORM-aanpak. Dat is een goed programma en er zou bekeken worden of dit landelijk zou worden uitgerold. Wij zouden daarover worden geïnformeerd, maar het is doodstil gebleven. Hoe kijkt u naar de STORM-aanpak? Wordt het landelijk uitgerold? Als ik u daarmee overval, kunt u er in tweede termijn op reageren.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat laatste dacht ik, maar ik wil dat even checken. Ik kom er inderdaad op terug in tweede termijn.

Dan de vraag in hoeverre seksuele gezondheid is opgenomen in de GALA-afspraken. Dat is niet expliciet opgenomen in het GALA, maar gemeenten kunnen GALA-middelen wel inzetten voor het bevorderen van seksuele gezondheid, mits dit ook bijdraagt aan de GALA-doelen zoals het terugdringen van gezondheidsachterstanden.

Mevrouw Tielen vraagt of ik in gesprek ga met mensen uit lagere SES-wijken om te horen wat zij vinden en wat zij nodig hebben. Zeker. Dat doe ik niet alleen zelf, maar dat doen ook onze mensen op VWS geregeld. Ik heb bijna drie jaar ervaring als wethouder in een stad met veel lage SES-wijken. Ik heb daar veel mensen gesproken. Een voorbeeld daarvan wil ik delen. Ik weet dat ik nog geen twee weken wethouder Buitenruimte in Rotterdam was. Ik wilde meer groenaanleg. De gemeenteraad wilde overal meer groen aanleggen. We dachten dat dit kinderen zou uitnodigen om te spelen. Het is ook goed voor klimaatadaptatie en zorgt voor verkoeling in de zomer. Ook vangt groen water op als het hard heeft geregend.

We merkten dat daar in lage SES-wijken zeer veel weerstand tegen was. Mensen op het stadhuis en heel veel raadsleden vroegen zich af waarom hier weerstand tegen was. Ik ben met die mensen gaan praten. Wat daaruit kwam, is dat als je een groene speeltuin aanlegt, mensen bang zijn dat hun kinderen vies worden, want dat betekent vaker wassen en vaker nieuwe kleren kopen en daar is geen geld voor. Dat is de realiteit. Wij kunnen wel bedenken dat we meer groen en meer veldjes en heuveltjes willen, maar als dat de realiteit is van de mensen, is dat lastig. Ik herinner me nog heel goed de verbaasde gezichten van de raadsleden over die realiteit.

Je moet dus heel goed snappen wat de belevingswereld van mensen zelf is. Vervolgens hebben ze behoefte aan een pleintje, dat in de zomer weer bloedheet wordt en waar kinderen dan niet willen voetballen. We hebben voorbeelden in Rotterdam gehad van een plein of een asfaltstrook waar het 72 graden werd. Nou ja, dan ga je binnen zitten gamen en zijn we allemaal slechter af. Dat is even de realiteit die ik ook meeneem met betrekking tot dit onderwerp.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik denk dat dat heel goed is. Ik was laatst ook op een avond over obesitas. Ik bracht dit ook naar voren en verwees naar onderzoeken die we hebben, zoals over twee stuks fruit, en hoe die allemaal door hoogopgeleide mensen zijn bedacht. Een van de aanwezigen zei toen: ja, had er maar eens iemand met mij gepraat. Inmiddels was ze een stuk van haar gewicht kwijt. Ik hoor de bevlogenheid en de inzichten van de staatssecretaris, maar ik zou veel meer willen terugzien, misschien ook in de brief die de staatssecretaris stuurt. Want het begrip "gezondheid" kan zomaar hele andere belevingen en keuzes oproepen bij mensen die gewend zijn om boodschappen over twee stuks fruit en 250 gram groente per dag makkelijk op te nemen ten opzichte van mensen die dat lastiger vinden. Als de staatssecretaris in het beleidsdocument dat eraan komt daaraan wat meer woorden zou willen geven, stel ik dat op prijs.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja, ik vind het een hele goede suggestie. Ik wil toezeggen dat ik dit verder meeneem in de uitwerking van de preventiestrategie. Die kan genoteerd worden.

Dan de vraag van mevrouw Slagt-Tichelman over de regionale preventiestructuren die niet goed functioneren. Ze vraagt of ik dat erken, omdat dit vraagt om langdurige structurele financiering. Met dat laatste ben ik het eens. Preventie is vaak iets van de lange adem. Als je met preventie begint, is het heel lastig om daarvan de volgende dag al resultaten te zien, omdat het vaak met gedragsverandering te maken heeft. We weten dat gedragsverandering lang duurt. En dan zitten we ook nog met de belevingswereld en

wat voor de een geldt, geldt niet voor de ander; we hadden het er net al over.

Ik ben het ermee eens dat bij uitstek voor preventie langdurige structurele financiering belangrijk is. Nu is het zo dat ook de GALA-middelen voor een heel groot deel tijdelijke middelen zijn. Heel veel van het preventiebeleid is gefinancierd met tijdelijke middelen en die lopen allemaal af. Iedereen hier is erbij geweest, zeg ik er maar even bij, om die keuze te maken. En soms is dat ook de keuze die je moet maken in een tijd van financiële krapte, zeg ik er eerlijk bij. Dat is wat we nu in Den Haag zien.

Ik wil daar geen oordeel over vellen, maar preventie leent zich met name voor structurele financiering op de lange termijn. Daarom ben ik ook bezig met het investeringsmodel voor preventie. Ik heb daar een commissie voor opgetuigd. Eind deze maand is hierover een grote werkconferentie gepland. Ik weet dat mevrouw Tielen en mevrouw Paulusma daar ook veel aandacht voor hebben gevraagd. De baten van preventie vallen vaak buiten het zorgdomein en die kunnen we vaak niet goed in kaart brengen. Als we nou in staat zijn om dat beter te doen en dat te koppelen aan de investeringen aan de voorkant, kunnen we vooruit. Dit gaat niet om maatschappelijke waarden, want daarmee kan ik geen boodschappen doen, kan geen Kamerlid een boodschap doen, en kunnen we geen investering doen in preventie. We moeten het echt hebben over harde euro's en hoe we daarmee omgaan binnen de financiële systematiek die we in Den Haag hebben. Dat is de kernvraag. En precies om die reden ben ik dat aan het doen. Ik deel de urgentie. Misschien is de manier om er te komen net een andere, maar uiteindelijk gaat het om het resultaat en dat streven we allebei na.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb daar toch een vraag over, want net horen we dat de GALA punten over preventie ook deels in het AZWA komen. Volgens mij is het AZWA ook tijdelijk, maar daar kan de staatssecretaris vast meer uitleg over geven. Is dat een structureel programma? Waarom wordt de keuze dan daar gemaakt en niet bij de bestaande GGD'en bijvoorbeeld, die al heel veel aandacht hebben voor juist de punten die mevrouw Tielen noemt: wijkgericht, weten wie de mensen zijn. Ik kan dat niet helemaal met elkaar rijmen. Hoe kunnen we het structurele karakter nog beter inbedden?

Staatssecretaris **Karremans**:

Achter Kansrijke Start, bijvoorbeeld, zit structurele financiering binnen het GALA en daarover wordt nu gesproken in het AZWA. De GGD'en voeren dat natuurlijk voor een groot deel uit. Het is niet zo dat dit weer apart is. Het loopt heel vaak via de GGD'en, want de gemeenten zijn opdrachtgever van de GGD. De eerste "G" van GGD staat ook voor "gemeentelijke". Dat is het antwoord op de vraag.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Dan mijn vervolgvraag. Ik vind Kansrijke Start ook heel mooi, maar dat is nog niet in alle gemeentes geïmplementeerd. Hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat preventie landelijk geïmplementeerd gaat worden? Zodat echt alle kinderen in Nederland een kansrijke start krijgen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat klopt, inderdaad. Maar in heel veel gemeentes is het al wel geïmplementeerd. En dat is waar we nu precies over spreken met gemeentes in het kader van het AZWA. Daar zit dan het basispreventiepakket waar mevrouw Slagt-Tichelman het over heeft.

Dat ligt ook op tafel bij het AZWA.

Dan de midterm review over het GALA. Wat betekent dat nou in de praktijk? Is het effectief? Je zou iets meer tijd willen hebben om het te meten, maar ik ben het wel met mevrouw Tielen eens dat dit beter gemeten kan worden. Dat is ook mijn ervaring als wethouder. Ik ging over de buitenruimte en kreeg GALA-middelen om een sportveldje aan te leggen. Vervolgens gingen we niet meten of dat sportveldje gebruikt werd en of dat tot hogere sportdeelname leidde. Soms plaatsten we fitnessstoestellen — ik zeg dat maar even vrijuit — en werd die locatie vooral gebruikt door mensen om drugs te gebruiken met als gevolg dat die plek door iedereen werd gemeden. Nou ja, ik moet van mevrouw Paulusma iets anders zeggen: overmatig alcoholgebruik dan. Het punt is dat het niet gebruikt werd waarvoor het bedoeld was. Daar moet je wel kritisch op zijn. Uiteindelijk moet het om het resultaat gaan. Het moet echt gaan om toename van bewegen. Ik wil daar een slag op maken. Als mevrouw Tielen het toestaat wil ik daarop terugkomen. Ik wil daar in het vervolg beter op gaan monitoren, omdat ik denk dat dit belangrijk is.

Dan de gezondheidsbevordering van ouderen, het ouderenconsultatiebureau. Mevrouw Tielen is kritisch op de afdoening. We bekijken nu hoe we dat effectief kunnen inbedden, ook in de bestaande structuren. Of moet dat een apart ouderenconsultatiebureau worden? Als dit het geval is, heb ik wel middelen nodig om dit bij gemeenten te realiseren. We hebben voortdurend discussie met gemeenten — die heb ik ook vanuit de andere kant gevoerd — want er moeten voldoende middelen zijn om de taak te kunnen uitvoeren. Het is niet van tafel, zeg ik er gelijk bij, maar we kijken wel hoe we dat op de beste manier kunnen doen. We zullen de Kamer informeren hoe we daar in het vervolg handen en voeten aan willen geven. Ik zie de noodzaak ervan, maar het moet wel kunnen en er moeten wel middelen voor zijn.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Nogmaals. Het gaat mij niet per se om het gebouw of wat dan ook, terwijl ik wel begrijp dat daar ook middelen voor nodig zijn. Het gaat mij vooral om het nadenken over hoe je bepaalde functies die bij de jeugdgezondheidszorg heel logisch bij elkaar liggen om gezond opgroeien mogelijk te maken, ook bij elkaar brengt om het voor ouderen makkelijk te maken om vitaal ouder te kunnen worden. Ik geloof dat het een soort van toezegging is om inderdaad een verdere uitwerking tegemoet te zien.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan begrijpen we elkaar goed. We bekijken dat verder.

Er is gevraagd hoe ik leefstijlmonitoring en -begeleiding onderdeel ga maken van de taakopdracht van jgz. Het is al onderdeel van het wettelijke takenpakket. Een jgz-professional signaleert en geeft voorlichting, advies, instructie en begeleiding omtrent gezond opgroeien. Leefstijl valt daar ook onder. In die zin zit dit al in de jgz. We maken met gemeenten nu ook weer afspraken over hoe we dat doen. We doen dit ook in het convenant voor wijkteams. Er is heel veel beweging op het dossier jgz, zeg ik tegen mevrouw Tielen, ook ten aanzien van het voorkomen van jeugdhulp. We zijn bezig met dit convenant en in het wetsvoorstel over de reikwijdte bekrachtigen we ook de taak van de jgz op dat gebied ten aanzien van preventie en opvoedondersteuning, want die vervult nou eenmaal een heel belangrijke rol. Daar liggen ook kansen. Dat ben ik met mevrouw Tielen eens.

Dan het antwoord op de motie-Tielen over coeliakie. Het leuke is dat mijn tante hoogleraar is op dat onderwerp. Ze dacht dat ik in de Tweede Kamer zat en zei: je moet voor die motie stemmen. Ik heb de motie destijds omarmd. Ik verwacht kort na het meireces een reactie te sturen. Ik begrijp dat die motie rondging in het coeliakie-veld en dat ze daar helemaal lyrisch enthousiast over waren. Dat is mooi.

Is de tandgezondheid en de daaraan verbonden leefstijl, denk aan frisdrank, in beeld bij de jgz? Zeker. Overigens, dit debat gaat natuurlijk niet over de gezondheidszorg op de BES, maar daar is het nu ook echt onderdeel van het gesprek bij de huisarts. Dit is ontzettend belangrijk, want daar hebben we te maken met flinke leefstijlproblemen. Die worden opgepakt. Voor mondzorg kan door een jeugdarts worden doorverwezen, als dit nodig is. Er wordt ook gewerkt aan een mondzorgprofessional die op het consultatiebureau mondzorg kan verlenen.

Dan de vraag van mevrouw Paulusma over het gemis van de RSV-immunisatie in de Voorjaarsnota. Die is wel degelijk opgenomen, namelijk op pagina 182. Die staat er dus in.

De **voorzitter**:

Mevrouw Paulusma? Het mag straks ook hoor.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ja. Ik ben ondertussen aan het scrollen, want het staat er in geheimtaal. Als ik het niet goed kan lezen, kan het veld het ook niet lezen. Datzelfde geldt ook voor dicht borstweefsel. Ik wil de staatssecretaris echt geloven, maar wij hebben het er niet uitgehaald en wij zijn vanochtend ook niet onder een steen vandaan gekropen. Het staat er blijkbaar in zulke onduidelijke taal dat niemand gisteren de champagne heeft opengetrokken.

Staatssecretaris **Karremans**:

We gaan even opzoeken in welke taal het staat. Het wordt nu een wedstrijdje wie als eerst bij pagina 182 is. Het streven is nog steeds om dit najaar te starten. Dit wordt gewoon geregeld. Er zitten extra kosten aan vast en die worden netjes gedekt. We zorgen dat we dit najaar kunnen starten met die RSV-immunisatie. Het ligt verder helemaal op schema ten aanzien van de implementatie. Dat champagnemoment hebben we gehad, maar dit blijft. We hebben gezegd dat we het in het najaar gaan toevoegen en het zit erin.

Ik pak gelijk even het punt mee over de MRI-bevolkingsonderzoeken. Het klopt. We hebben dekking voor de uitvoeringstoets van het RIVM. Daar zijn we nu mee bezig. Dat is de afspraak die we met iedereen gemaakt hebben. Ik ken de betrokkenheid van mevrouw Paulusma bij dit onderwerp. Op het moment dat duidelijk wordt wat de volgende stap wordt, moeten we er dekking voor gaan regelen. Ik moet wel weten over wat voor bedrag het dan gaat. Het is noodzakelijk voor mij om dat te weten, in die volgorde.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Het klopt niet helemaal wat de staatssecretaris zei. We hebben hier met elkaar dat uitvoeringsonderzoek omarmd. Het ging mij lang niet snel genoeg, maar dat is wat we

doen. De staatssecretaris heeft wel daadwerkelijk een bedrag genoemd. Hij heeft ook gezegd dat hij dat dan moet regelen in de Voorjaarsnota. Die Voorjaarsnota is vorige week gepresenteerd, gelekt, gedeeld en daar stond dit bedrag niet in. Dan word ik wel een beetje ongerust en met mij een heleboel andere vrouwen.

Staatssecretaris Karremans:

Ik denk dat ik die opmerking gemaakt heb voor de afspraak over de uitvoeringstoets, want die kwam natuurlijk daarna. Die financiering moet er zijn. Ik heb er altijd bij gezegd dat er dekking moet zijn voor de invoering daarvan. Mevrouw Paulusma kent mijn commitment op dit thema. Ik ben hard met het RIVM en alle partijen die aan boord zijn aan het werk om dit te doen. Zo werken nou ook eenmaal de financiële spelregels die we me elkaar hebben afgesproken. Op het moment dat ik een concreet bedrag heb, kan ik het gaan regelen. Dat had ik nog niet ten tijde van de Voorjaarsnota. Dan is de discussie vrij snel klaar, want dan wachten we tot we een concreet bedrag hebben en gaan we daarna kijken naar dekking. Ik zit er nog steeds hetzelfde in als tijdens het commissiedebat en het tweeminutendebat dat we daarover gevoerd hebben.

Mevrouw Paulusma (D66):

Óf ik heb er geen actieve herinneringen aan óf de staatssecretaris. Ik meen mij wel degelijk te herinneren dat de staatssecretaris een richtbedrag heeft genoemd. Ik snap dat als de uitkomst van dat onderzoek er nog niet is, het nog niet in de Voorjaarsnota staat, ik snap ook heel goed hoe de systematiek werkt. Maar dan heb ik wel echt meer nodig. Het ging net over coeliakie en hoeveel rondgaat over dat onderwerp. Datzelfde geldt voor dit onderwerp. Ik heb als Kamerlid maar ook een heleboel mensen in het veld hebben dan wel meer nodig dan "we wachten dit onderzoek af en dan kom ik met een voorstel voor een eventuele financiering". Want wanneer is dat dan?

Staatssecretaris Karremans:

Dat heb ik ook in de brief gezegd. Ik weet niet uit mijn hoofd wanneer het RIVM daarmee klaar is. Ik kan opzoeken wanneer dat is. Dat is al wel eerder gecommuniceerd. Ik zeg er wel heel duidelijk bij dat ik die urgentie compleet voel. Het is belangrijk voor mijzelf om hier te onderstrepen dat we er op die manier mee bezig zijn en dat ik graag wil dat dit geregeld wordt. We hebben nu de eerste stappen gezet richting de implementatie.

De voorzitter:

Dan volgt straks nog het exacte moment.

Mevrouw Paulusma (D66):

Ik ga de staatssecretaris daaraan houden.

Staatssecretaris Karremans:

Dat is de rol van mevrouw Paulusma, denk ik. Dus dat is hartstikke goed.

De voorzitter:

Dat is correct.

Staatssecretaris Karremans:

Klopt het nou of is die weer teruggetrokken? Pagina 182? O, ik hoor nu dat de RSV-vaccinatie in de tabel op pagina 212 staat. Het is toch pagina 212. Dan snap ik niet waarom 182 in beeld was. In die tabel staat RSV-vaccinatie.

De **voorzitter**:

Oké, mooi. Dan is dat opgehelderd.

Staatssecretaris **Karremans**:

Mevrouw Paulusma vraagt of ik dat wil controleren. Dat is goed. Ik zei net "pagina 182" en dat klopte dus niet.

Over de vaccinatiegraad zei ik net al dat ik dat compleet met mevrouw Paulusma deel. Daarom hebben we daarvoor ook extra geld beschikbaar gesteld. Ik werk daarop veel samen met onder andere Alexander Scholtes, een goede D66-wethouder in Amsterdam. In Amsterdam heb je geen VVD-wethouders, dat is nou eenmaal de aard van de stad. Eric van der Burg was geloof ik een van de laatsten. Daar hebben ze een heel goede aanpak en wat je ziet is resultaat. Je ziet resultaat in Bos en Lommer en in Amsterdam-Zuidoost. Je ziet dat het heel goed werkt als wetenschappelijke informatie tegenover desinformatie wordt gezet. Je moet mensen daarin meenemen en daarvoor hebben we financiering beschikbaar gesteld, niet alleen voor Amsterdam maar ook breder in Nederland. Dat delen wij dus.

In de Voorjaarsnota zijn geen middelen beschikbaar gekomen voor gordelroosvaccinatie. Dat wil niet zeggen dat dit een finaal besluit is en we het nooit meer gaan doen. Bij de volgende kans wordt dit weer bekeken. Maar er is nu geen ruimte gevonden om het gordelroosvaccin in deze Voorjaarsnota te dekken.

De **voorzitter**:

Sommige Kamerleden zitten al op vier interrupties, mevrouw Paulusma bijvoorbeeld, maar ik wil er nog wel eentje toelaten. Dat geldt dan voor iedereen. Dat is een soort bonusveegronde. Mevrouw Paulusma, wilt u hier nog op doorgaan? Nee? Oké. Check. Dat geldt ook voor de heer Krul en mevrouw Daniëlle Jansen. U had er al vier, maar er is ruimte voor nog een extra.

Waar zijn we staatssecretaris?

Staatssecretaris **Karremans**:

Overig. Dat zijn er natuurlijk veel.

De **voorzitter**:

Veel verschillende in het blokje overig, maar het kan bondig zodat we nog wat ruimte hebben om vragen te beantwoorden.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat is goed. Waarom verbiedt u niet gewoon de verkoop van energiedrankjes onder 16 jaar? Er komt geen verbod, maar we volgen altijd de ontwikkelingen in andere landen. Ik zeg erbij dat een verbod Europees ontzettend lastig is. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld het verbieden van een bepaald zout- of suikergehalte. We hebben dit ook aan de landsadvocaat gevraagd. Het is bijna niet te doen op Europees niveau. Daar loop je dan tegenaan. Ik ga bekijken wat er in andere landen gebeurt. Dat volg ik met interesse en daar sta ik open in. Maar ik wil die winstwaarschuwing er wel bij geven.

Voor alcohol etikettering geldt hetzelfde. Het staat op de agenda in de EU maar het is

wel lastig, omdat er landen zijn waar veel wijn wordt geproduceerd en die landen hebben daar hun bedenkingen bij. Veel mensen weten bijvoorbeeld niet dat er veel suiker in oranjebitter zit. Als mensen diabetes hebben, is dat nogal belangrijk om te weten. Dat wil je duidelijk maken en dat kan ook via een QR-code. Ik vind het een interessant onderwerp, maar omdat het om EU-regelgeving gaat, is het wel lastig.

Dan het gezonde aanbod in de supermarkten. Wil ik een concreet doel stellen voor het verkoopaandeel "gezond" in supermarkten? Ja, ik wil graag een concreet doel. Ik wil graag alleen maar meetbare en concrete doelen. Daarover ben ik nu met supermarkten aan het praten. Dat heb ik ook in de brief gezegd en ik hoop daar verder op terug te komen in de uitwerking van de preventiestrategie. Ik wil daar een concreet doel aan koppelen. Als het daar nog niet in staat, komt het later. Ik wil daarmee wel aan de slag.

Hoe zorg ik ervoor dat ook de verkoop van producten buiten de Schijf van Vijf door supermarkten in beeld komen? Wij starten nu met een monitor. Er is een monitor geweest van Questionmark. Wij gaan nu zelf starten met die monitor om het verkoopaandeel ongezonde producten in beeld te brengen en dat de komende jaren te blijven monitoren.

Waar wordt bij Trimbos op bezuinigd? Wordt ook bezuinigd op de ondersteuning van opleiding? Ik ben met Trimbos in gesprek over de invulling van de bezuiniging. Ik heb al eerder in een debat gezegd dat ik nu geen hekjes ga zetten om bepaalde projecten, want dan kan er helemaal niks meer. Ik wil dit met Trimbos zorgvuldig invullen.

Dan de reclame over borstvoeding. Daarover is een flink debat geweest tussen mevrouw Slagt-Tichelman aan de ene zijde en de heer Crijns, mevrouw Tielen en mevrouw Paulusma aan de andere zijde. Ik zit toch meer aan die zijde, moet ik zeggen. Ik ga reclames voor kunstvoeding na zes maanden niet verbieden. Vrouwen kunnen zelf hun weloverwogen keuze maken voor het type voedsel dat zij wenselijk vinden. Dan de staatssecretaris ... Zei ik iets verkeerd?

De **voorzitter**:
Mevrouw Tielen?

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Ik heb er nog twee, toch, voorzitter?

De **voorzitter**:
Ik heb er drie staan. Even voor de goede orde: de vijfde die iedereen krijgt, is echt voor de veegronde. We hebben er dus vier plus een.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Dan heb ik er nu nog twee. Die veegronde ga ik dan zo gebruiken, want ik heb nog iets gemist.

De **voorzitter**:
Dat is goed.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Is kunstvoeding dan misschien alles wat niet van een boom te plukken is of zo? Hoe ziet

de staatssecretaris dat? Ik zou het gewoon flesvoeding noemen. Overigens kan je borstvoeding ook in een flesje doen, maar dat terzijde. Laten we op dit vlak even proberen weg te blijven van dat soort, helaas soms polariserende, termen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat snap ik, maar mevrouw Slagt-Tichelman had het over kunstvoeding. Ik lees gewoon letterlijk de vraag voor die hier gesteld is. Daar zit dus verder geen waardeoordeel van mij achter. Ik ben echt afhankelijk geweest van Nutrilon de afgelopen maanden, dus ik ken het.

Dan de vraag of ik van plan ben om bewegen duidelijk terug te laten komen in de verdere uitwerking van de preventiestrategie. Ja, maar ik ga geen dingen overdoen. We hebben namelijk gewoon een beleid op sport. Dat zit in een apart beleidsdocument. Ik ken de passie voor sport van de heer Van Nispen — hij is hier nu niet — en van de voorzitter. Maar daarvoor hebben we dus het sportbeleid. Natuurlijk draagt het ook bij aan preventie. Ik kan ernaar verwijzen in de preventiestrategie, maar ik ga het niet helemaal overtypen. Dat lijkt me niet verstandig.

Dan gezond en betaalbaar eten. Ik ga met alle liefde naar het plan van de SP kijken. Ik kan daar ook op reageren.

Dan seksuele gezondheid. De Kamer ontvangt daar binnenkort een beleidsbrief over, waarin ik onder andere inga op de invulling van de korting op de SPUK en op hoe ik lokale aandacht voor seksuele gezondheid ga stimuleren en ondersteunen. We hebben natuurlijk al eerder het onderwerp desinformatie besproken. Daar kom ik ook op terug. Dat was een vraag van mevrouw Paulusma. Ik hoor iemand vragen wanneer ik hierop terugkom. Voor de zomer zei ik toch? Niet? Binnenkort, dus dat is voor de zomer.

De **voorzitter**:

Oké, als vanaf nu alles wat "binnenkort" is, voor de zomer betekent, dan noteren we dat gewoon.

Staatssecretaris **Karremans**:

De zomer staat voor de deur, voorzitter, dus dat kan niet anders.

De **voorzitter**:

Zeker. Daarom noteren we: voor de zomer. Gaat u door.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan de bezuinigingen op sport. De btw op sport is er inderdaad van af, dus dat is mooi. De BOSA wordt opgevangen door de DUMAVA. Voor de rest zit het in een beetje minder onderzoek. Ik denk dus dat het voor de sporters meevalt. Ik ben ook enthousiast over de sportpas. Daar wil ik naar gaan kijken voor de NPLV-gebieden. Dat zit nu in de uitwerking; daar zijn we druk mee bezig. Daar kom ik dus op terug.

Dan de vraag of ik bereid ben een minimaal 60% gezond aanbod in te voeren. Dat was een vraag van mevrouw Slagt-Tichelman. Ik ga nu geen getal noemen. Mevrouw Jansen stelde hier ook een vraag over. Ga je concrete doelen stellen? Ja, dat ga ik doen, maar of dat 60%, 70%, 80% of 55% is, weet ik niet. Dat wil ik met de supermarkten bespreken. Daar ben ik nu mee bezig. Alles wat ik daar dus nu over zeg, gaat niet

helpen in die gesprekken.

Dan een vraag van de heer Crijns. Wat heeft de preventiestrategie tot nu toe opgeleverd? Ik heb daar in mijn inleiding wel degelijk wat over gezegd. We zijn er alleen nog niet; we moeten nog meer doen.

Normen voor zout zijn lastig voor te schrijven vanwege de Europese wetgeving, maar we hebben wel te maken met de Nationale Aanpak Productverbetering. Daar werken we aan. We hebben ook echt voortgang geboekt als het gaat om portiegrootte, zoutvermindering, vetvermindering et cetera. Daar wordt goede voortgang in geboekt. Daar ben ik blij mee.

Dan alcoholreclame en betutteling. We moeten eraan geloven. Ik ga toch weer een voorbeeld noemen uit mijn tijd als wethouder Buitenruimte. Gemeenten verdienen ontzettend veel geld aan buitenruimtereclame, waarmee ze zwembaden, sportvoorzieningen en noem maar op kunnen bekostigen. Op het moment dat je alcohol uit de buitenreclame haalt — dat kan je natuurlijk doen — worden de concessies veel minder waard. Dat heeft dus ook directe gevolgen voor gemeenten. Het is aan gemeenten zelf om die keuze te maken, zeg ik erbij, maar het betekent wel gelijk een financieel gevolg.

De vraag van de heer Crijns is: wanneer stopt deze bemoeizucht? Moeten we straks in het geheim gaan drinken? Nee, dat hoeft niet, wat mij betreft.

Dan de ooggezondheid en de 20-20-2-regel. Daarover ging een vraag van mevrouw Tielen. Dat vind ik een terecht punt. Dit houdt dus in: 20 dichtbij, 20 ver weg en dat maximaal 2 uur per dag. Zeg ik dat zo goed?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Het gaat om twee uur per dag buiten zijn.

Staatssecretaris **Karremans**:

Twee uur per dag buiten zijn. Kijk, nog beter. Heel goed. Mevrouw Tielen, weet dat ik werk aan de adviezen ten aanzien van social media en schermgebruik. Dat is niet alleen goed voor de ogen — oogartsen trekken hier inderdaad over aan de bel — maar ook voor de mentale gezondheid. Het zorgt ook voor het meer bewegen in plaats van achter een schermje te zitten. Dat zit in die laatste twee uur.

De vragen over wat ik ga doen aan de desinformatie over anticonceptie heb ik al beantwoord.

De **voorzitter**:

Ik heb ondertussen genoteerd. Mevrouw Slagt-Tichelman had al een handje opgestoken, dus zij krijgt als eerste het woord. De anderen ga ik gewoon af.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

In de brief van 8 april gaf de staatssecretaris aan: we willen in elk geval met de vijf grootste supermarkten hardere afspraken maken over het vergroten van het verkoopaandeel van gezonde producten. We zijn blij dat er gesproken wordt met de supermarkten, maar het zijn er vijf. De stem van de mensen en wat zij willen, wordt

natuurlijk niet meegenomen als je alleen met de supermarkten praat over de gezondheidswinsten. Wat is de achtergrond? Worden de stem van de mensen en de beoogde gezondheidseffecten voldoende meegenomen in gesprekken als er uiteindelijk een streefgetal wordt bepaald van zoveel procent "gezond" in de supermarkt?

Staatssecretaris **Karremans**:

De stem van de mensen is natuurlijk de Tweede Kamer. Dat zeg ik maar even tegen de Tweede Kamer, via de voorzitter: dat bent u. Die neem ik vanzelfsprekend altijd mee, in alles wat ik doe. Dat doe ik ook ten aanzien van de gesprekken met de supermarkten.

De **voorzitter**:

Ik ga dan eerst ... Ik begin even bij de heer Krul en ga dan iedereen even langs voor de laatste vragen.

De heer **Krul** (CDA):

Het volgende over het verbieden van het verkopen van energiedrankjes. De staatssecretaris zegt dat er toch vaak onduidelijkheid is. De een roept dan "dit mag wel" en de ander zegt "dit mag niet". Laten we voor de helderheid die onduidelijkheid wegnemen. Ik zou de staatssecretaris willen vragen om in te gaan op een paar voorbeelden. Het is natuurlijk goed als dat in de tweede termijn gebeurt. Wat is er nu aan de hand in Hongarije, Roemenië, Polen en Letland?

De slotvraag daarbij, ook voor de tweede termijn: klopt het dat de Europese Commissie zich sinds 2015 al niet meer verzet tegen nationale regelgeving die energiedrankjes verbiedt? Met andere woorden: zijn alle verzoeken die daar zijn gedaan, allemaal gehonoreerd? Ik vraag het gewoon even voor de feitelijkheid in dit debat. Kan ik daar in de tweede termijn nog een antwoord op krijgen?

De **voorzitter**:

Dank u wel. Mevrouw Jansen.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik had nog een vraag over de supermarkten. Kan de staatssecretaris toelichten waarom niet alle supermarkten worden betrokken in plaats van alleen de vijf grootste? Ik denk dan namelijk: waar gaat dit toe leiden? Het volgende is geen vergelijking, maar aan de andere kant is het wel een vergelijking: je krijgt dan misschien van die Co-Med-achtige constructies, waarbij er straks een ketting aan kleinere supermarkten ontstaat die buiten de strengere wet- en regelgeving gaan duiken. Daar ben ik benieuwd naar.

De **voorzitter**:

Heeft u die vraag gehoord?

Staatssecretaris **Karremans**:

Het is heel simpel. Hoe kleiner de groep, hoe makkelijker het maken van afspraken is. Als je met zestien partijen praat, moet je zestien keer een akkoord hebben. Met vijf is het natuurlijk makkelijker. De vijf grootste hebben daarbij samen natuurlijk een waanzinnig groot marktaandeel. Je pakt dus eigenlijk het totaalbeeld en je maakt de kans op een effectieve afspraak veel groter. Dat is de gedachte daarachter. Ik kom nog even terug op wat het totale marktaandeel is van de vijf grootste supermarkten samen.

De **voorzitter**:

Check. Mevrouw Slagt-Tichelman, wilt u nog een allerlaatste?

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Een allerlaatste vraag. Die gaat door op de vraag van mevrouw Jansen van NSC. Waarom wordt er niet gedacht aan een streefgetal voor alle winkels? Supermarkten vinden het namelijk ook vervelend als er bijvoorbeeld bij de Praxis wel makkelijk repen voor het meenemen liggen. Zou er ook gezegd kunnen worden dat wanneer je voedsel verkoopt, je je aan een evenwichtig percentage hebt te houden van gezond en ongezond? Zou de staatssecretaris dus toch breder kunnen kijken dan alleen die vijf supermarkten?

Staatssecretaris **Karremans**:

Hier komt toch wel een beetje de ondernemer in mij naar boven. Als jij een ... Uiteindelijk gaat het om uitvoering, uitvoering, uitvoering. Als je hier een enorme kerstboom van gaat maken, waarbij je aan elke voorwaarde moet voldoen, ga ik één ding zeggen: dan gaat het niet lukken. Dan gaat het niét lukken. Dan krijg je echt een heel slap, verwaterd preventiebeleid dat helemaal niks gaat voorstellen.

Natuurlijk zou ik het liefste op een knop drukken dat het morgen allemaal anders gaat en alles supergezond is. Maar op deze manier, als je gaat zeggen dat het ook bij de Praxis en op andere plekken moet, kom je er niet. Ik denk dat de supermarkt de omgeving is waarin we veel voedselkeuzes maken. Daar komen heel veel Nederlanders. Die maken daar, ook door aanbiedingen, dagelijks de keuzes voor wat er 's avonds op tafel staat en wat er tussendoor gegeten wordt. Ik denk dat je daar een enorme stap in kan maken.

Natuurlijk hoor ik ook scholen zeggen: ik bied iets aan, maar om de hoek zit een snackbar of een bouwmarkt waar ze ook repen kunnen kopen. Maar dan blijf je bezig. Dan heb ik, denk ik, uitvoeringstechnisch misschien twintig jaar nodig om dat helemaal te doen, terwijl ik snel aan de slag wil met het boeken van resultaten. Ik snap dus de goede bedoeling van mevrouw Slagt-Tichelman, maar ik geef toch even mee wat de realiteit van de uitvoering is.

De **voorzitter**:

De heer Crijns.

De heer **Crijns** (PVV):

Mijn vragen zijn allemaal netjes beantwoord door de staatssecretaris. Ik had niet veel gevraagd. Maar ik ben blij dat we gelukkig nog niet in het geheim, achter de gordijnen, alcohol hoeven te drinken.

De **voorzitter**:

De heer Crijns gaat een mooi reces tegemoet.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik had nog een ding, want ik dacht ...

De **voorzitter**:

Mevrouw Tielen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik miste de ooggezondheid in de jeugdgezondheidszorg, maar de staatssecretaris heeft dat bij overig geplakt. Ik hoop dat zijn bevlogen pleidooi om de ooggezondheid in de preventie mee te nemen, ook geldt voor zijn plan voor de jeugdgezondheidszorg. Ik hoop dus dat hij ooggezondheid daar ook in meeneemt.

Staatssecretaris **Karremans**:

Sterker nog, ik denk dat ... Sorry, dat heb ik inderdaad niet op de juiste plek beantwoord. Ik vind het een heel terecht punt, omdat we nu werken aan de richtlijnen. Ten aanzien van schermtijd en wat het doet bij ... Dit moeten we natuurlijk ook in de jeugdgezondheidszorg krijgen. Dat is dus een terecht punt. Dat neem ik daarin mee.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik had nog een opmerking, maar die is misschien een beetje verzand. Ik deed een pleidooi voor een integrale aanpak. Ik zei tegen de staatssecretaris dat we niks hebben aan losse plannen. We hebben een integrale aanpak nodig. Dat heet ook wel Health in All Policies. Het maakt me niet uit hoe de staatssecretaris het noemt, maar ik zou daar wel graag een reflectie op willen. Ik hoor ook graag wat de inzet van de staatssecretaris is ten aanzien van andere bewindspersonen, want alleen gaat hij deze wedstrijd niet winnen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Zo is het helemaal. Die Health in All Policies is omgedoopt tot Gezondheid in alle beleidsdomeinen. Deze agenda heb ik naar de Kamer gestuurd. In het najaar kom ik met een concretiseringsslag op dat punt. Ik ben het helemaal met mevrouw Paulusma eens. Heel veel ten aanzien van preventie zit niet in het zorgdomein. Daar heb ik andere collega's voor nodig, bijvoorbeeld als het gaat om werkstress. Of om buitenruimte, daar heb ik een minister Keijzer voor nodig. Dat klopt dus helemaal. Daarom komen wij in het najaar met die concretiseringsslag. Dan kunnen we daaraan werken en kunnen we de integrale aanpak aan de Kamer voorschotelen. We zullen het daar dan vanzelfsprekend met de Kamer over hebben.

De **voorzitter**:

Tot slot. U bent er echt al.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik kan het gemist hebben. Ik hoor de staatssecretaris "wij" zeggen. Daar word ik heel blij van, maar wie is "wij" in dit geval, als er een brief komt met concrete plannen?

Staatssecretaris **Karremans**:

De staatssecretaris van Participatie en Integratie staat eronder, de minister van Sociale Zaken, de minister van Ruimtelijke Ordening en ikzelf. Misschien mis ik er dan nog een of twee, maar dat kan ik zo even uitzoeken. Maar die brief is er.

De **voorzitter**:

Heel goed. Dan zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn. Ik kijk even naar de leden. Gaan we gelijk door of wilt u nog even een minuut? We gaan gelijk door. Dan gaan we starten met 1 minuut 20. De heer Krul.

De heer **Krul** (CDA):

Voorzitter. Het contrast tussen het CDA en deze staatssecretaris van VVD-huize kan niet groter zijn. De staatssecretaris maakt zich druk om de paashaas en het CDA maakt zich druk om de toekomst van onze kinderen en de consumptie van overmatige troep. Het CDA zet zich in voor de gezondheid en het welzijn van kinderen door kindermarketing voor ongezonde producten te verbieden, zonder vrees of de samenleving daar rijp voor is. Dat is namelijk hoe je ideologisch politiek bedrijft. Soms moet je een stap naar voren zetten. Dat is ideologie tegenover pragmatisme, de paashaas en de politicus. Het is een mooie botsing van stromingen vandaag.

Voorzitter. Als we er dan toch een debat over waarden en tradities van maken: dat is een speelveld waarin het CDA zich prettig kan bewegen. Ik zou tegen de staatssecretaris willen zeggen dat hij de waarde van die tradities onderschat. Tradities laten zich namelijk niet definiëren door commercialisering. Tradities moeten niet worden gebruikt voor commerciële doeleinden. Willen we echt dat onze tradities gekaapt worden door de industrie om als marketingtool gebruikt te worden? Natuurlijk niet. Tradities zijn niet van de industrie; tradities zijn van de samenleving.

Kortom, toon lef, toon leiderschap en toon rentmeesterschap door op te komen voor de toekomstige generaties. En doe niet alles halfbakken en verder in het najaar en in 2026 als een soort paashaas die overal paaseitjes voor de Kamer verstoppt om te zoeken. Nee het moet nu, en met een beetje daadkracht. Daarom vragen wij een tweeminutendebat aan. Wij kunnen deze botsing namelijk niet vaak genoeg hebben met deze staatssecretaris. En hopelijk kunnen we dat voor de zomer nog een keertje overdoen.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Daarmee is het tweeminutendebat aangevraagd. Dat is genoteerd. Mevrouw Daniëlle Jansen, uw tweede termijn.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Dank u, voorzitter. Ik heb waardering voor de stappen die de staatssecretaris op dit moment zet op verschillende leefstijlgebieden. Er gebeurt echt wel wat, maar het gaat voor Nieuw Sociaal Contract niet snel genoeg. Het RIVM stelt dat met de huidige maatregelen de doelen van het Nationaal Preventieakkoord niet gehaald worden, en dat er aanvullende maatregelen nodig zijn. Nu heeft Nieuw Sociaal Contract samen met het CDA en GroenLinks-PvdA een voorstel gedaan voor een aanvullende maatregel die door de Kamer wordt ondersteund. Maar het enige wat de staatssecretaris doet, is vragen opwerpen.

Feit is dat met deze maatregel in het vervolg van dit jaartal het aantal verkooppunten eerder wordt beperkt. Feit is dat het beperken van verkooppunten een effectieve maatregel is. Dat staat als een paal boven water en daar hoeft de staatssecretaris geen onderzoek meer naar te doen en ook geen twijfel over te zaaien. Ook is Nieuw Sociaal Contract tegen het wege van het advies van de landsadvocaat. Wij willen dat pas wanneer het er ligt. Dat doe je niet met onderzoek. Er bestaat een groot risico dat pas na ontvangst van het advies wordt besloten hoeveel gewicht eraan wordt toegekend. Zo'n proces moet transparant en objectief zijn en niet gestuurd door de uitkomst. Daar hoor ik graag nog een reflectie op van de staatssecretaris.

De **voorzitter**:

Dank u wel. De tweede termijn van mevrouw Slagt-Tichelman.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Voorzitter. Preventie is geen bijzaak en ook niet seizoensgebonden met een paashaas; het is het hele jaar door belangrijk. Het is een kerntaak van goed beleid om niet pas als mensen ziek zijn in te grijpen, maar om alles op alles te zetten om ziekte te voorkomen. Dat vraagt wat ons betreft om durf, visie en structurele inzet. Daar rekenen wij op en wij verwachten daar verdere grote stappen in.

De **voorzitter**:

De PVV-fractie.

De heer **Crijns** (PVV):

Dank u wel, voorzitter. Ik dank ook de staatssecretaris voor de beantwoording, ondanks dat het vandaag wel een soort van betutteling leek. Je kunt zien dat leefstijl hier goed in de Kamer leeft. Daar ben ik gelukkig ook blij om. Maar de PVV is ook heel erg benieuwd naar de wet van de kindermarketing. Wanneer komt die naar de Kamer? Wanneer kunnen we die verwachten? En wanneer kunnen we daar over gaan discussiëren? Ik kijk daar al naar uit. Laten we dat vooropstellen.

Voorzitter. Ik heb alvast een disclaimer. Als wij het aantal verkooppunten vervoegd willen verminderen, is één ding zeker. Daar hoeft u geen onderzoek naar te doen. De illegale handel zal verder toenemen. De reizen naar het buitenland zullen exploderen. Dat is geen loze waarschuwing. Ongeveer 59% van de shag en 40% van de sigaretten komt nu al van buiten Nederland. In de eerste maanden zijn er 4,2 miljoen illegale sigaretten onderschept door de douane en vorige week 2,5 miljoen in het mooie zuiden, in Hoensbroek.

Voorzitter. Dan heb ik nog één vraag aan de staatssecretaris. Er staat een telefoonnummer op pakjes sigaretten dat je kunt bellen als je wilt stoppen met roken. Hoe vaak wordt dit nummer gebeld? Daar ben ik weleens benieuwd naar.

De **voorzitter**:

Dat is een vraag voor de tweede termijn, zeg ik dan maar even. Mevrouw Tielen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Voorzitter. Meneer Crijns zegt dat hij het niet vaak genoeg over leefstijlpreventie kan hebben. Daar kijk ik anders naar. Ik vind leefstijl inderdaad echt iets voor mensen zelf. Het is geen overheidstaak. Gezondheidsbevordering is dat wel. Dat is volgens mij wel iets waar we de overheid op kunnen controleren. Ik sluit me aan bij meneer Krul. Het is altijd leuk om de ideologieën tussen partijen te zien en ik voelde een ietwat communistische vrijheidsbeperking in het debat terugkomen.

Ik heb nog twee aanvullende punten naar aanleiding van de eerste termijn. Het eerst punt gaat over bewegen. Bewegen is meer dan sport. Ik begrijp dus heel goed dat de staatssecretaris zegt dat hij niet het hele sportbeleid gaat overschrijven in zijn preventiebeleid. Dat snap ik. Bij sport denken we vaak aan kinderen en jonge atletische mensen, maar juist ook voor ouderen is bewegen, en niet per se sport, superbelangrijk. Ik zou dus willen vragen om daar, vanuit die ouderengezondheidsbevordering waar ik

eerder aan refereerde, toch een aantal woorden aan te wijden.

Het andere punt gaat over zout-, suiker- en verzadigd-vetbeperking. Ik vind het heel goed dat daarover in gesprek wordt gegaan met supermarkten en andere voedselproducenten. Ik denk dat het ook goed is om inzichtelijk te krijgen wat er zonder wettelijke regels al wordt gedaan aan suiker-, zout- en vetbeperking. Ik denk dat het goed is als dat een onderdeel is van de uitkomsten van die gesprekken van de staatssecretaris.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Last but not least, mevrouw Paulusma.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Dank u wel, voorzitter. Ik dank ook de staatssecretaris voor de beantwoording. Ik sloot mijn betoog in de eerste termijn af met de oproep aan deze staatssecretaris: wees als bewindspersoon wat meer een ondernemer. Investeer dus in preventie, want dat betaalt zich terug. Kort niet op de SPUK-gelden, breid de succesvolle vaccinatieaanpak uit over het hele land en zorg dat de succesvolle aanpak van de eerst 1000 dagen in alle gemeenten ingezet kan worden, want ik proef ook steun van de PVV.

Voorzitter. Zoals deze staatssecretaris gewend is, zal ik hem kritisch volgen en wacht ik vooral met smart op de brief en het geld om vrouwen met dicht borstweefsel nu echt te gaan helpen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u. Ik dank ook de Kamerleden. We zijn aan het einde gekomen van de tweede termijn van de zijde van de Kamer. Er zijn nog wat vragen gesteld en er lagen nog wat vragen. Ik ga vijf minuten schorsen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan beginnen. Ik heropen de vergadering. Mevrouw Tielen heeft zeer betrokken collega's in deze commissie die haar een beetje vertegenwoordigen als er dingen worden genoemd die relevant zijn voor de VVD. Nee, dat gaat goedkomen. We gaan beginnen. We zitten echt met de eindtijd en met het volgende debat in de plenaire zaal. Ook wil ik nog wat "beweegtijd" geven, zeg ik tegen de Kamerleden, maar ook zeker tegen de staatssecretaris, die graag trappen loopt in dit huis. Maar dat terzijde.

De staatssecretaris.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ik denk dat ik met de paashaas begin. Daar kwam de heer Krul natuurlijk mee. Nee, maar even in alle serieusheid. De heer Krul stelt voor om helemaal geen marketing meer te doen op ongezonde producten voor kinderen. Je kan er een grap over maken, maar dan is het dus einde chocoladepaashaas. Dan is het einde sinterklaasfiguurtjes op

pepernotenzakken. Dan is het einde sinterklaasfiguurtjes op marsepein.

De heer Krul zegt dat we tradities niet moeten commercialiseren. Ik denk dat heel veel middenstanders in Nederland een hele goede boterham verdienen aan pepernoten verkopen en aan het feit dat er sinterklaascadeautjes verkocht worden. Ik denk niet dat je die kant op moet willen gaan, zeg ik tegen de heer Krul. Het is ook een beetje een partijpolitiek advies, het CDA kennende. Ik denk niet dat je die kant op wilt gaan. Als de heer Krul het wel wil, moet hij dat natuurlijk helemaal zelf weten. Ik denk niet dat het verstandig is. Ik denk ook dat je dan het doel totaal voorbij schiet. Dan schiet je echt het doel totaal voorbij.

Ik deel de urgentie. Dat is ook de reden dat ik ermee ben gekomen om die kidsmarketing aan te pakken, en dat ga ik ook doen. Ik wil die technieken die worden losgelaten op kinderen, wat ik zelf ook ervaar, aan banden leggen. Maar ik denk niet dat je moet doen wat de heer Krul voorstelt.

Dan ga ik verder met de energydrinks. We gaan dat onderzoeken. We hebben het even snel bekeken en er is nu geen verbod in Roemenië en Hongarije, maar blijkbaar is er iets van wetgeving in voorbereiding. We moeten natuurlijk kijken welke wetgeving dat is. Het lijkt erop dat er in Litouwen een verbod is, maar dan willen we wel weten waar dat verbod precies op zit. Ik stel voor dat we daar schriftelijk op terugkomen richting de Kamer en dat feitelijk even uit gaan zoeken. We moeten namelijk ook contact zoeken met die landen en kijken wat er aan de hand is. Nogmaals, ik kijk er met een open blik naar. Ik zal de Kamer dus laten weten wat daar feitelijk aan de hand is.

De heer **Krul** (CDA):

Ik wil het volgende nog meegeven. Dank aan de staatssecretaris. Ik begrijp dat het schriftelijk kan. Kijk dan ook even naar Polen en kijk heel specifiek naar hoe de Europese Commissie ermee omgaat, want dat is eigenlijk het belangrijkste. Ik begrijp namelijk, en dat is, nogmaals, ook maar hoe ik het begrijp, dat ze al sinds 2015 lidstaten aanmoedigen om met nationale regelgeving te komen op dit onderwerp. Dat betekent niet dat alle lidstaten dat doen of willen doen of daar hun eigen ideeën bij hebben, maar dat is hoe wij het begrijpen. Er is dus een uitnodiging van de Europese Commissie naar lidstaten om met nationale regelgeving te komen. Sommige doen dat en sommigen doen dat niet. Kijk even naar wat de verschillen zijn en wat er misschien ook voor Nederland te doen valt.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja. Dat zullen we doen.

Dan de vraag van de VVD over ouderen en bewegen. Ik ben het met mevrouw Tielen eens. Daar zit nog wel een enorme winst: om ouderen meer te laten bewegen. Dat zou dan inderdaad juist buiten de uren kunnen dat andere doelgroepen vaak sporten, dus niet in het weekend of in de avond. Je kunt kijken of je dat meer kunt stimuleren. Ik zal kijken wat voor beleid ik daarop kan maken.

Dan ga ik verder met de vraag over zout, suiker en verzadigde vetten, dus hoe het gebruik daarvan verlaagd wordt middels de afspraken die we nu hebben. Wij monitoren dat tweejaarlijks, dus eens per twee jaar. Volgend jaar wordt dat weer gemonitord. Daar zal ik de Kamer dan over informeren. Als de Kamer daar behoefte aan heeft, kan ik

toesturen wat tot nu toe de daling is geweest die we middels die afspraken hebben gerealiseerd. Ik kan dat dus inzichtelijk maken. Die daling is wel aanzienlijk, zeg ik erbij. Door die afspraken kun je dus heel veel bereiken.

Het liefst doe ik natuurlijk ook veel dingen via afspraken, want die kun je bij wijze van spreken morgen invoeren. Als iedereen het ermee eens is en zegt "dit gaan we doen", dan kun je morgen ... Wetgeving duurt lang. Daar zit natuurlijk ook de urgentie van de heer Krul. Dat hebben we hier wel met elkaar gecreëerd: hoe wetgeving tot stand moet komen. Daar hebben we processen voor gemaakt en die duren lang. Dat is natuurlijk het nadeel van wetgeving. In afspraken zit dus heel veel muziek. Dat dus ten aanzien daarvan.

De heer Crijns heeft gevraagd hoe vaak het telefoonnummer wordt gebeld dat op pakjes sigaretten staat. Dat is meer dan 4.000 keer per jaar.

Dan ga ik verder met de vraag over STORM, dus de mentale gezondheid. Ik zie dat de heer Crijns een opmerking heeft.

De heer **Crijns** (PVV):

Op zich is 4.000 keer redelijk wat. Wat zijn dan de totale kosten om die lijn in de lucht te houden?

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat moet ik even opzoeken. Daar kunnen we op terugkomen.

De **voorzitter**:

Ja, precies. We hebben nog een tweeminutendebat. Anders gaan we nog een soort derde termijn doen met nieuwe vragen en dat is niet helemaal de bedoeling.

Staatssecretaris **Karremans**:

Nee, ik vind het een goede vraag. Dat gaan we nog wel even uitzoeken.

De **voorzitter**:

Goed. Check. Gaat u door.

Staatssecretaris **Karremans**:

Daar komen we schriftelijk op terug. Dan de STORM-aanpak. Scholen kunnen die aanbieden. Naar verwachting wordt dat aan het einde van het jaar aangeboden op 98 schoollocaties. Dat groeit dus. Dat is hartstikke mooi. Scholen hebben daar vrijheid in. Andere vergelijkbare methoden worden door 113 aangeboden. Daar is men dus mee bezig.

Volgens mij heb ik dan alles gehad. Dan zou ik zeggen: fijne Pasen.

De **voorzitter**:

Voordat we de vergadering beëindigen, wil ik nog wat toezeggingen voorlezen. Wil iedereen, ook de staatssecretaris, erop letten of we niet iets zijn vergeten?

De volgende toezeggingen zijn gedaan. Voordat ik daaraan begin, wil ik nog zeggen dat

er een tweeminutendebat is aangevraagd door de heer Krul. Dat geleiden we door, met hem als eerste spreker.

- Een. De staatssecretaris stuurt voor het zomerreces een brief aan de Kamer over het aanpakken van desinformatie op social media.
- Twee. De staatssecretaris stuurt de Kamer op korte termijn — dat heet tegenwoordig "voor het zomerreces" — de financiële paragraaf van het Actieplan tegen vapes en zal de Kamer tweejaarlijks informeren over de stand van zaken van de handhaving rondom illegale vapes.
- Drie. De staatssecretaris informeert de Kamer over de verdere uitwerking van de motie-Tielen over onderzoeken of een voorziening als een consultatiebureau een eenduidige en laagdrempelige toegang tot preventie voor ouderen kan bieden.
- Vier. Na het meireces wordt de Kamer geïnformeerd over de uitvoering van de motie-Tielen over onderzoeken of glutenscreening op een kosteneffectieve wijze onderdeel kan uitmaken van de protocollen voor de jeugdgezondheidszorg.
- Vijf. De Kamer ontvangt voor het zomerreces een beleidsbrief over seksuele gezondheid.
- Zes. De Kamer ontvangt in het najaar een concretisering van de beleidsagenda Gezondheid in alle beleidsdomeinen.
- Dan hebben we nog een algemene toezegging om diverse toezeggingen die betrekking hebben op preventie verder uit te werken in de preventiestrategie. Ik weet alleen niet wanneer die komt, maar die was al ... Ook voor de zomer, hoor ik. Check. Dat is genoteerd.
- Dan hebben we nog de toezegging van een brief over het verbod op verkoop van energiedrankjes aan minderjarigen in andere landen.
- Tot slot hebben we de toezegging van een brief over de kosten van het telefoonnummer dat op pakjes sigaretten staat.

Ik ga nog even terug naar het vorige punt, de brief over het verbod op de verkoop van energiedrankjes aan minderjarigen in andere landen. Kan ik voor de zomer noteren? Nee. Na de zomer, hoor ik. We doen wat haalbaar is. U kunt dat ook bewaken, meneer Krul, in alle procedurevergaderingen die nog gaan komen.

Tot slot nog even het volgende in het kader van de kosten van het telefoonnummer dat op pakjes sigaretten staat. Daar komt dan nog iets van een briefje over. Volgens mij lukt dat wel voor het tweeminutendebat, via een briefje. Het kan ook een appje zijn, maar dan maakt het geen onderdeel uit van de beraadslaging. Ik zou zeggen: doe een kort briefje.

Staatssecretaris **Karremans**:
Ik zet het wel op Instagram.

De **voorzitter**:
Dan heb ik nog een vraag van mevrouw Daniëlle Jansen over de toezeggingenlijst.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):
Ik had een toezegging gevraagd om ook de gevolgen voor de volksgezondheid mee te nemen wanneer je vervroegt. De staatssecretaris zei dat hij dat altijd doet, maar dat stond niet in de brief. Kan ik wel een toezegging krijgen om het mee te nemen?

Staatssecretaris **Karremans**:

Ik heb in het debat gezegd dat ik dat voor zover mogelijk wil doen.

De **voorzitter**:

Ja. Dat is het. Als u dat scherper wil, mevrouw Daniëlle Jansen, dan zeg ik: u heeft nog een tweeminutendebat. Zo werkt dat ook.

Dan zijn we aan het einde gekomen van de vergadering. Ik wil in ieder geval iedereen die hier zit, iedereen in de andere zaal en iedereen die op afstand meekeek, danken voor alle interesse en geduld. Het debat is niet klaar. Daarom is er een tweeminutendebat aangevraagd. Ik verwacht daarom dat we voor het zomerreces een plenaire afronding zullen hebben over dit onderwerp. Ik dank alle Kamerleden, de staatssecretaris, de ambtenaren en iedereen die dit mogelijk heeft gemaakt.

Het is 13.35 uur. Ik sluit de vergadering. Dank u wel.

Sluiting 13.34 uur.